

Zorgvuldigheidsonderzoek

GEMEENTE HAARLEMMERLIEDE EN SPAARNWOUDE

Gemeente Haarlemmermeer
T.a.v. de heer H. Teeuwen
Postbus 250
2130 AG HOOFDORP

Utrecht, 8 september 2016

Referentie: 16UB0737/LA/LvA/sb/MJSdH
Betreft: concept zorgvuldigheidsonderzoek gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude

Geachte heer Teeuwen,

Opdracht

Ingevolge uw opdracht hebben wij een zorgvuldigheidsonderzoek uitgevoerd naar gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Dit onderzoek was gericht op:

- Het analyseren van de belangrijkste risico's en de financiële positie. Het doel hierbij is mogelijke (financiële) verrassingen te voorkomen;
- De te kwantificeren voordelen bij de fusie en de belangrijkste (slaag)factoren voor een succesvolle fusie;
- De verschillen in onderhouds- en investeringsprogramma's inzichtelijk te maken.

Ons onderzoek is gebaseerd op de aan u verstrekte opdrachtbevestiging d.d. 27 juli 2016, en bevat onze belangrijkste bevindingen tot op heden.

Informatiebronnen

Wij hebben ons gebaseerd op informatie die ons tot en met 26 augustus 2016 is verstrekt. De gegevens die in deze rapportage zijn opgenomen, zijn met name ontleend aan de (mondelijke) informatie die wij hebben verkregen van het College, management en/of de betrokken medewerkers van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.

Gemeente Haarlemmermeer

BDO Investigations B.V.
Statutair gevestigd te Eindhoven
KvK-nummer: 17171175

Postbus 4053, 3502 HB Utrecht
Winthontlaan 2, 3526 KV Utrecht
Telefoon: +31(0)30 284 9960
Telefax: +31(0)30 284 9961

Tenslotte

Dit onderzoek is gezien de bijzondere aard van de opdracht alleen voor u en uw collega's van gemeente Haarlemmermeer en Haarlemmerliede en Spaarnwoude bestemd ten behoeve van uw evaluatie van de voorgenomen samenvoeging en mag niet, zonder onze uitdrukkelijke toestemming vooraf, (geheel of gedeeltelijk) aan derden worden verstrekt.

Uiteraard zijn wij graag bereid tot het verstrekken van een nadere toelichting en verdere assistentie bij de door u voorgenomen fusie.

Hoogachtend,

BDO Investigations B.V.
namens deze,

L.C. Augustijn RA
Partner

BDO Investigations B.V.
Winthontlaan 2 3526 KV Utrecht
Postbus 4053 3502 HB Utrecht
Tel.: 030-2849800 Fax: 030-2849801

BELANGRIJKE INFORMATIE EN UITGANGSPUNTEN VAN HET ONDERZOEK (1/2)

Woord vooraf

- Onze werkzaamheden zijn verricht in overeenstemming met de, door de Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants uitgegeven, in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen voor opdrachten inzake transactiegerelateerde adviesdiensten (NV COS 5500N). Op de fiscale werkzaamheden is de NOB-regelgeving (Nederlandse Orde van Belastingadviseurs) van toepassing.
- De bevindingen in dit onderzoek, zijn met name ontleend aan informatie verstrekt door het College, management en/of de medewerkers van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Wij hebben analytische werkzaamheden verricht met betrekking tot de brondata, die benodigd zijn om uiteindelijk te komen tot de data zoals weergegeven in de rapportage. Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid voor de van u en/of de medewerkers van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude verkregen informatie, alsmede de brondata.
- De informatie in deze rapportage is deels ontleend aan de jaarrekening 2015, waarbij door de externe accountant van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude een goedkeurende controleverklaring is afgegeven.
- De aan ons verstrekte informatie bevatte tevens niet-gecontroleerde informatie. Dit betreft onder meer de begroting 2016 en de MARAP 2016/ Kadernota 2017 en gegevens ten aanzien van de vennootschapsbelasting.
- Voor dit onderzoek hanteren wij een zodanige reikwijdte en diepgang van onze werkzaamheden dat de rapporteringsgrens ligt op € 75.000.
- Het btw-onderzoek is gericht op de afgelopen drie (belasting)jaren. Hoewel de wettelijke naheffingstermijn in het algemeen vijf jaar is, blijkt het in de praktijk meestal voldoende om de laatste drie jaren te analyseren om de materiële risico's in kaart te brengen. Ook bevat ons onderzoek geen volledige analyse van de labeling. Als onze high-levelscan aanleiding geeft voor nader onderzoek, dan zullen wij hierover met u in overleg treden.
- Ten aanzien van de vennootschapsbelasting is het niet mogelijk om risico's uit het verleden te onderzoeken omdat de gemeente pas vanaf 1 januari

2016 belastingplichtig is geworden voor de vennootschapsbelasting. Ons onderzoek ten aanzien van de vennootschapsbelasting richt zich daarom op de voorbereidingen die de gemeente heeft getroffen in dit kader.

- Er is geen onderzoek gedaan naar andere belastingen dan de btw en vennootschapsbelasting.

Prospectieve informatie

- De toekomstgerichte informatie die gebruikt is in dit onderzoek, is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Wij accepteren geen aansprakelijkheid voor deze informatie. Hierbij willen wij benadrukken dat de realisatie van de prospectieve informatie, afhankelijk van de redelijkheid van de gehanteerde uitgangspunten en de feitelijke situatie hiervan, materieel kan afwijken.

Aard en reikwijdte van de werkzaamheden

- Onze werkzaamheden bestonden met name uit het verkrijgen, analyseren en commentariëren van de financiële gegevens die door de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en haar medewerkers aan ons beschikbaar zijn gesteld.
- Alhoewel wij ons onderzoek zo nauwgezet mogelijk hebben uitgevoerd, betekent dit niet dat alle mogelijke risico's die zijn verbonden aan de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en tekortkomingen en fouten in de onderliggende informatie, zo die er zijn, belicht zijn. Dit hangt onder meer samen met het feit, dat wij ons onderzoek deels baseren op door derden uitgevoerde werkzaamheden.
- De aard van de opdracht brengt met zich mee dat op het in dit rapport opgenomen cijfermateriaal en toelichtingen, door ons geen accountantscontrole is toegepast en dat tevens geen beoordelingsopdracht is uitgevoerd. Een en ander impliceert dat aan onze rapportage geen zekerheid kan worden ontleend omtrent de getrouwheid van het in dit rapport opgenomen cijfermateriaal en de toelichtingen daarop.

- Daarnaast zijn onze werkzaamheden beperkt tot die zaken waarvan u hebt aangegeven dat ze van belang zijn voor uw onderzoek. Deze zijn vastgelegd in de opdrachtbevestiging d.d. 27 juli 2016.
- Wij hebben geen werkzaamheden meer verricht of inlichtingen gevraagd bij het management van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude sinds 26 augustus 2016. Op deze datum hebben wij ons veldwerk afgerond. Dit rapport voorziet niet in gevolgen, gebeurtenissen of omstandigheden die mogelijk aan het licht zijn gekomen na deze datum.

De onderzochte thema's

U heeft ons gevraagd de volgende onderwerpen te betrekken in het onderzoek:

- de te kwantificeren voordelen bij de fusie;
- de belangrijkste (slaag)factoren voor een succesvolle fusie;
- waardering vaste activa / afschrijvingsbeleid;
- grondbeleid en grondposities (inclusief risico's Sectorpark);
- risico's grote projecten (N200, hartje Spaarndam, de brede school, wegen beheerplan en overige projecten met een investering groter dan € 1 miljoen);
- risico's verbonden partijen (risico's en doublures), waaronder recreatieschap Spaarnwoude;
- fiscale risico's (btw en VPB);
- onderhoud kapitaalgoederen (met de nadruk op beheerplannen openbare ruimte);
- niet in de balans opgenomen verplichtingen c.q. bestaande contractuele verplichtingen met leveranciers;
- risicomangement (risicoparagraaf), het in beeld brengen van potentiële financiële risico's;
- beoordeling van de belangrijkste schattingsposten;
- onderwerpen die wij verder tegen zijn gekomen tijdens de uitvoering van de opdracht die volgens ons van belang zijn.

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting.....	6
Een succesvolle fusie.....	14
Vaste activa.....	18
Grondbeleid en grondposities.....	24
Risico's grote projecten.....	27
Risico's verbonden partijen.....	30
Fiscale risico's.....	36
Onderhoud kapitaalgoederen.....	43
NUBBV.....	46
Risico management.....	48
Belangrijkste schattingsposten.....	52
Overige onderwerpen.....	54

MANAGEMENTSAMENVATTING

MANAGEMENTSAMENVATTING

Woord vooraf

- Voorliggende rapportage bevat de uitkomsten van het door ons uitgevoerde zorgvuldigheidsonderzoek bij de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Wij adviseren u deze rapportage integraal te lezen. Wij kunnen niet uitsluiten dat er mogelijk zaken in de managementsamenvatting niet zijn opgenomen die wel voor u van belang kunnen zijn.
- De doelstelling van dit onderzoek betreft het bieden van inzicht in de (financiële) uitgangssituatie ultimo 2015, duiding in de huidige en toekomstige (potentiële) risico's van en kansen en inzicht in de kwaliteit van de interne beheersing voor de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.
- In de managementsamenvatting zijn de belangrijkste bevindingen per thema opgenomen.

Een succesvolle fusie

- Kleine gemeenten zoals de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, zijn kwetsbaar. Vooral medebewindstaken zijn moeilijk zelfstandig uit te voeren, tenzij overgegaan wordt tot ambtelijke poolvorming of gebruik wordt gemaakt van het gastheerconcept.
- Er is meer aandacht voor bovenlokale en regionale maatschappelijke en bestuurlijke opgaven en de lobby mogelijkheden in de metropoolregio Amsterdam worden versterkt mede door de strategische ligging van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude aan het Noordzeekanaal. De ambtelijke en bestuurlijke slagkracht wordt met deze fusie versterkt en vergroot.
- Er treden na de gemeentelijke herindeling mogelijk schaalvoordelen op: zo wordt de spreiding van de kosten van diensten of processen over meer burgers gedaan, wat kan leiden tot een daling van de kosten per eenheid.
- Een grotere gemeente behoeft in de regel minder adviseurs in te huren omdat zij meer expertise zelf in huis kan hebben (wat kan leiden tot kostenreductie).
- De Wet algemene regels herindeling (Wet arhi) is het wettelijk kader voor de totstandkoming van een gemeentelijke herindeling. Naast procedurele stappen regelt de Wet arhi zaken als rechtsopvolging, overgang van personeel, middelen en regelgeving. Voor het verdere wetgevingstraject

gelden de voorschriften uit de Grondwet en de reglementen van orde van de Tweede en Eerste Kamer.

- Zorg voor een goede projectstructuur om de herindeling te realiseren. Deze kan bestaan uit een stuurgroep (op bestuurlijk niveau), een projectgroep (op top-ambtelijk niveau) en een klankbordgroep (met raadsleden vanuit de twee gemeenten). De stuurgroep en de projectgroep zullen hechte teams moeten zijn met een bepaalde vertrouwensbasis, zodat er constructief samen gewerkt kan worden, ook in lastige of conflicterende situaties.
- Weet dat 'tijdens de verbouwing de winkel gewoon open blijft'. Maak snel de keuze of en in hoeverre er met eigen mensen uit de bestaande ambtelijke organisaties gewerkt gaat worden of dat er expertise van buiten wordt 'ingevlogen' voor de verschillende producten en resultaten. Het werken met eigen mensen heeft als voordeel dat er grote betrokkenheid is van en kennis bij de mensen die straks de nieuwe organisatie vormen en daar zelf een bijdrage aan kunnen leveren. Dit kost echter wel tijd en capaciteit van hen. Het voordeel van de inhuur van externe expertise is de beschikbaarheid van kennis en ervaring en de aanwezigheid van objectiviteit en onafhankelijkheid.

Vaste activa

- Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude bezit diverse objecten (panden, gronden etc.). Voor enkele van deze objecten bestaat een stille reserve, waarbij de stille reserve het verschil betreft tussen de boekwaarde van het object en de WOZ-waarde. De stille reserve is € 2,67 miljoen voor de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude (totaal positieve en negatieve verschillen tussen de boekwaarde en WOZ-waarde).

Grondbeleid en grondposities

- De structuurvisie 'Samen naar 35' is in 2012 vastgesteld. Daarin is een paragraaf gewijd aan het gemeentelijk grondbeleid. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude voert in principe geen actief grondbeleid. Wanneer de raad daartoe besluit worden planologische voorwaarden geschapen om bouwprojecten van anderen mogelijk te maken.

- De gemeente heeft geen voorraden gronden, als zijnde onderhanden werk, niet in exploitatie genomen bouwgronden die op grond van de verslaggevingsvoorschriften Bbv als vlottend actief gewaardeerd moeten worden. De gemeente bezit slechts een beperkt aantal grondpercelen en gebouwen.
- **Winkelcentrum Spaarndam-Oost;** voor de winkelstrip aan de dr. Nijestraat in Spaarndam is een stedenbouwkundig programma van eisen tot stand gekomen. Om ter plaatse woningbouw te kunnen realiseren, zullen de zittende ondernemers een nieuwe locatie moeten krijgen. Hierin zal worden voorzien middels het Winkelcentrum Spaarndam-Oost.
- **Voormalig sectorpark Halfweg;** voor het Sectorpark is een ruimtelijke visie ontwikkeld om woningbouw op deze locatie mogelijk te maken. De gemeenteraad heeft op 15 december 2015 het stedenbouwkundig ontwerp vastgesteld en het college opdracht gegeven om het bestemmingsplan voor te bereiden. De gemeente heeft een globale financiële haalbaarheidsanalyse uitgevoerd (november 2015). Op basis van een globale en voorlopige financiële inschatting is het verkavelingsplan van het stedenbouwkundig ontwerp Sectorpark financieel uitvoerbaar. Van het terrein is 60% uitgeefbaar in woonkavels. De rest van het terrein wordt ingericht voor straten, spelen, groen en water (wadi). Gemiddeld is € 400/m² genomen als grondverkoopprijs, op basis van projecten elders in de provincie. Het verwachte positieve resultaat van de ontwikkeling van de woningbouwlocatie bedraagt € 1.546.475.

Inrichting N200

- Op 15 maart 2016 is het college van Burgemeester en Wethouders akkoord gegaan met het verder uitwerken van de schetsverkenning ten behoeve van het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit N200. Op 29 maart 2016 is een globale kostenraming opgesteld aan de hand van de schetsverkenning. In de meerjarenbegroting is vanaf 2018 een voorlopig investeringsbedrag opgenomen van € 2.230.000 exclusief btw.
- Het ministerie van Infrastructuur en Milieu is wegbeheerder van de N200. Met het ministerie is nog geen overeenkomst gesloten over de uitvoering van de herinrichtingswerkzaamheden N200 te Halfweg (gemeentelijk deel), het eigendom en het beheer en onderhoud van dit gedeelte. Wel is sprake van een conceptovereenkomst waarin de afspraken nader zijn uitgewerkt. Ten aanzien van het beheer en onderhoud geldt dat direct na oplevering het beheer en onderhoud van de werken bij de wegbeheerder binnen wiens beheersgebied de werken zijn gelegen komt. Het ministerie zal op basis van de overeenkomst projectleider zijn en de uitvoering van de gemeentelijke herinrichtingswerkzaamheden bewaken.

Hartje Spaarndam

- ‘Hartje Spaarndam’ is het project ter verbetering van het woon- en leefklimaat in de woonkern Spaarndam. Op 24 november 2015 stemde de gemeenteraad in met het projectplan ‘Hartje Spaarndam’. Het betreft de investeringen in een nieuw bruisend dorpshart inclusief dorps huis, sporthal, brandweerkazerne, herinrichting van het sportpark en woningbouw. Voor het project is door een extern deskundige een indicatieve exploitatieberekening gemaakt die sluit met een tekort van € 7,3 miljoen.
- Voor het project ‘Hartje Spaarndam’ is het college (behandeld in de raadscommissie van 10 mei 2016) voornemens een subsidieaanvraag in te dienen bij de Stichting Leefomgeving Schiphol (SLS). Samen met de gemeente Haarlem wordt gewerkt aan de (concept)subsidieaanvraag voor Spaarndam. Afsproken is dat beide gemeenten de deelprojecten op het eigen grondgebied uitwerken. Voor de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude zijn dit de deelprojecten ‘een bruisend dorpscentrum’ en ‘sportpark’. Het verbeteren van de infrastructuur ligt op het grondgebied van de gemeente Haarlem. In 2015 zijn er afspraken gemaakt met de gemeente Haarlem om samen op te trekken en voor de woonkern Spaarndam één subsidieaanvraag in te dienen. De gemeenteraad heeft in 2e kwartaal van 2016 ingestemd met het doorgaan van de noodzakelijke werkzaamheden om een subsidieaanvraag in te kunnen dienen. Zodra helder is wat aan subsidie van SLS verkregen wordt vindt besluitvoering over het krediet en de uitvoering plaats. De verwachting is dat de subsidieaanvraag op korte termijn wordt ingediend.
- Op 25 april 2016 heeft een portefeuillehoudersoverleg plaatsgevonden tussen de colleges van de gemeenten Haarlemmerliede en Spaarnwoude, en Haarlemmermeer. De gemeente Haarlemmermeer is van mening dat investeringen met een maatschappelijk nut (zoals het project ‘Hartje Spaarndam’) af en toe tot een nadelig resultaat kan leiden en dat

hiertegenover ook grondexploitaties moeten zijn die winst opleveren. De aangegeven grondexploitaties van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude leveren geen probleem op om meegenomen te kunnen worden in de lopende GREX van de gemeente Haarlemmermeer. Over in hoeverre bijgedragen wordt aan investeringen in maatschappelijk nut zijn overigens geen bedragen genoemd.

Brede School

- De gebiedsvisie Halfweg (vastgesteld op 21 april 2015) gaat uit van het realiseren van een brede school in de dorpskern. De gemeente heeft op 26 mei 2015 besloten om een voorbereidingskrediet vast te stellen voor de uitwerking van de locatie Margrietplantsoen en tevens om een voorbereidingskrediet te reserveren voor de uiteindelijke bouw van de school. Met de betrokken schoolbesturen heeft in 2015 overleg plaatsgevonden over de invulling van het project. Vanuit de gemeente Haarlemmermeer is hierbij ambtelijke ondersteuning en expertise ingebracht.
- De bouw van de school is een investering die (grotendeels) uit een lening moet worden gefinancierd. De kosten zullen worden geactiveerd en komen niet in één keer ten laste van het project maar d.m.v. een afschrijvingslast over 40 jaar.
- In mei 2016 is het haalbaarheidsonderzoek aan de gemeenteraad van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude gepresenteerd, ter voorbereiding op de formele besluitvorming in het najaar van 2016. In het najaar 2016 wordt aan de gemeenteraad een definitief voorstel voor het benodigde investeringskrediet gedaan. De voorlopige raming van het benodigde investeringskrediet voor de bouw van een unilocatie voor de scholen in Halfweg, uitgaande van het berekeningsscenario 'Bouwbesluit 2015' en rekening houdend met een indexering tot 2018, is € 5,7 miljoen.
- In de brede school worden twee van de drie bestaande basisscholen gehuisvest en een kinderdagverblijf. De derde basis wordt geïntegreerd in een van de overblijvende basisscholen. Welke afspraken er gemaakt worden over het gebruiks- of eigendomsrecht is op dit moment nog niet duidelijk.

Risico's verbonden partijen

- Voor de deelnemingen **Bank Nederlandse Gemeente (BNG)**, **Eneco Energie** en **Meerlanden N.V.** onderkennen wij geen risico's ten aanzien van dit financieel belang.
- De deelneming **Polanenpark B.V.** en **Polanenpark C.V.** (beide deelneming met een waarde van € 3.600). De vennootschappen richten zich op het ontwikkelen van het bedrijventerrein tussen Haarlem en Amsterdam, nabij het Rottepolderplein. In 2015 hebben beide deelnemingen een positief resultaat gerealiseerd van € 300.831 (B.V. na belastingen) en € 1.554.307 (C.V. niet onderworpen aan vennootschapsbelasting). De B.V. heeft ultimo 2015 een lening verstrekt aan de C.V. van € 19,87 miljoen (incl. € 0,965 miljoen euro belastingvordering die via de B.V. nog verrekend moet worden op deze schuld) en een rekening-courant van € 58.923. De jaarrekening 2015 van de B.V. is voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Het grootste risico betreft de waardering van de post onderhanden werk (vooruitzicht) (€ 18,3 miljoen) in de jaarrekening van de C.V. Verwachte verliezen worden direct in de winst- en verliesrekening verwerkt. De waarde van het onderhanden werk wordt periodiek (minimaal eens in de drie jaar, danwel jaarlijks als daar aanleiding toe bestaat) getoetst aan de hand van de berekening grondexploitatie, dan wel door middel van taxatierapporten van externe deskundigen. De verwachting is dat er een positieve grondexploitatie wordt gerealiseerd. Derhalve is er geen voorziening opgenomen voor onderhanden werk.

Gebeurtenissen na balansdatum

Voor de B.V. geldt dat de provincie Noord-Holland heeft aangegeven de financiering te willen beëindigen. De vennootschap voert gesprekken met twee kredietverstrekkers voor de financiering van het project (herfinanciering € 20 miljoen). Gezien de geoffreerde rentepercentages verwacht de C.V. geen nadelige effecten op de exploitatie. De provincie staat garant voor de herfinanciering en elke deelnemende partij, de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, staat voor 20% via een contragarantie voor deze herfinanciering garant.

Aangezien vooruitzichten en projecties betrekking hebben op de toekomst, is het aannemelijk dat de daadwerkelijke resultaten hiervan zullen afwijken, omdat de werkelijke gebeurtenissen en omstandigheden veelal anders blijken te zijn dan verwacht. Deze verschillen kunnen materieel zijn.

Wij merken op dat wij geen prognoseanalyse hebben uitgevoerd, maar ons uitsluitend gebaseerd hebben op de beschikbaar gestelde jaarrekening 2015. Hieruit onderkennen wij geen financiële risico's rekening houdend met voornoemde opmerking.

- Voor de gemeenschappelijke regelingen **Paswerk en Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten regio West-Kennemerland** geldt dat deelnemende gemeenten financiële gevolgen ondervinden op het moment dat gemeenten uit de gemeenschappelijke regeling treden. De financiële gevolgen daarvan moeten echter door het (algemeen) bestuur of gemeenschappelijke orgaan, van de gemeenschappelijke regeling nog bepaald worden, en zijn op dit moment niet te kwantificeren. Voor de **Gemeentebelastingen Kennemerland Zuid (GBKZ)** en **Gemeenschappelijke Afdeling Sociale Zaken (IASZ)** geldt dit eveneens. Echter wordt voor de vaststelling van de financiële gevolgen van uittreding voorafgaand aan de uittreding door de deelnemende gemeenten, gezamenlijk advies gevraagd aan een onafhankelijk, extern deskundige. Dit advies is bindend.
- Voor de gemeenschappelijke regeling **Recreatieschap Spaarnwoude** geldt dat de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude niet bijdraagt aan een eventueel exploitatietekort. Het exploitatie tekort komt volledig toe aan de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam, Haarlem en Haarlemmermeer. Uittreding uit deze regeling kan geschieden met ingang van het derde kalenderjaar volgend op de toezending van het betreffende besluit van het bevoegde orgaan van de uittredende deelnemer, aan het algemeen bestuur. Uittreding geschiedt door het algemeen bestuur na overleg met deelnemers te stellen regelen, die in ieder geval betrekking hebben op de voort te zetten verplichtingen van de uittredende deelnemer betreffende de rente en aflossing van geldleningen bedoeld in artikel 29. De jaarrekening 2015 is voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Het recreatieschap had geen geldlening ultimo 2015. Derhalve volgt hieruit dan ook geen financiële verplichting.

De recreatiegebieden zijn volgens de afspraak onderhouden op het niveau 'sober doch doelmatig'. In het recreatiegebied ligt een rioleringsstelsel waarop toiletgebouwen en overige accommodaties zijn aangesloten. Voor het regulier onderhoud zijn servicecontracten afgesloten. Over het rioleringsonderhoud is discussie gaande om dit over te hevelen naar de gemeenten. Het recreatieschap is zelf echter (financieel) verantwoordelijk voor dit onderhoud. Vooralsnog onderkennen wij hierbij geen (financiële)

risico's. Wij onderkennen geen financiële risico's met betrekking tot deze verbonden partij.

Risico's Vennootschapsbelasting

- Op basis van de ontvangen documentatie kunnen wij niet beoordelen of een risico op VPB-plicht aanwezig is in de periode voor 1 januari 2016. Op basis van een hoofdlijnen-scan van de jaarrekening en de documentatie lijkt dit risico beperkt. De volgende opmerkingen hebben allemaal betrekking op de periode vanaf 1 januari 2016.
- Ten aanzien van de situatie vanaf 1 januari 2016 constateren wij dat de gemeente goed op weg is. Uit de conceptbrief van Deloitte leiden wij af dat de wetwijziging slechts tot een zeer beperkte belastingplicht leidt. Uiteindelijk zal de gemeente aan de fiscale aangifte- en administratieverplichtingen moeten voldoen. Voor de inrichting van de fiscale administratie en nadere (cijfermatige) onderbouwingen heeft de gemeente nog voldoende tijd (tot 1 juni 2017 dan wel uitstel tot 1 mei 2018). Wij adviseren u wel om de financiële impact inzichtelijk te maken (o.a. ten behoeve van de begroting en de jaarrekening) en aan de slag te gaan met de inrichting van de VPB-processen om tijdig de VPB-gevolgen van nieuwe activiteiten of wijzigingen in activiteiten in kaart te kunnen brengen.
- De gemeente heeft de materiële impact van de vennootschapsbelastinggevolgen nog niet inzichtelijk gemaakt. Het is derhalve niet mogelijk om risico's te kwantificeren.
- Aandachtspunt is verder het voorkomen of beperken van belastingrente. Indien de gemeente tijdig inzichtelijk heeft of en hoeveel VPB verschuldigd is over 2016, kan vóór 1 juli 2017 een voorlopige aangifte ingediend worden waarmee belastingrente (8%) kan worden voorkomen of beperkt.
- Uit de administratie van de gemeente dient te blijken dat alle activiteiten de ondernemingstoets hebben doorlopen (het gaat hierbij in ieder geval om de activiteiten die opbrengsten genereren). Uit de conceptbrief van Deloitte leiden wij af dat alle activiteiten zijn beoordeeld. Wij hebben zelf geen overzicht van alle activiteiten alsmede een onderbouwing van mogelijke clustering van activiteiten ingezien. Wij adviseren u een volledige lijst van

activiteiten op te stellen waarbij een controlemiddel op volledigheid is ingebouwd (aansluiting met BBV-cijfers, met name de totale baten). Daarnaast adviseren wij om de mogelijke clustering van activiteiten nader te onderzoeken en te onderbouwen.

- Op basis van de beschikbare informatie kunnen wij de juistheid van de uitgevoerde toetsing niet beoordelen. Wij gaan er vanuit dat Deloitte in het kader van de review de beschikking heeft gehad over alle relevante informatie. Uit de fiscale administratie dient in ieder geval de argumentatie voor de gegeven kwalificatie (clustering, geen onderneming dan wel vrijstelling) te blijken. Wij adviseren u om, voor zover nog nodig, bij de beoordeling van alle (clusters van) activiteiten de brongegevens en overwegingen volledig te documenteren.
- Bij de beoordeling van de activiteiten (bijvoorbeeld bij project Groene Schip) wordt verwezen naar werkelijke kosten. Een onderbouwing van deze kosten ten behoeve van de fiscale administratie is noodzakelijk. Hierbij dient ook te worden aangegeven welke kosten fiscaal in aanmerking genomen kunnen worden.
- De aan de gemeente verbonden partijen zijn, zover het zelfstandige rechtspersonen betreft, primair zelfstandig belastingplichtig en zelf verantwoordelijk voor het VPB-dossier. Een deelname als commanditaire vennoot in een C.V., zoals het commanditaire aandeel van de gemeente in Polanenpark C.V., leidt voor de gemeente tot belastingplicht indien de C.V. een belastingplichtige onderneming drijft. Wij adviseren de gemeente desondanks om met de verbonden partijen te bespreken wat de gevolgen van de nieuwe wetgeving zijn, aangezien dit financiële gevolgen (hogere kosten dan wel hogere subsidie) en niet-financiële gevolgen voor de gemeente kan hebben (bijvoorbeeld (imago)schade bij niet voldoen aan wet- en regelgeving).
- De gemeente Haarlemmermeer heeft binnen haar team fiscaal (F&A) zelf VPB-kennis in huis. De gemeente Haarlemmermeer kan de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude mogelijk ondersteunen.

Risico's btw

Over het algemeen lijkt de btw-administratie van de gemeente op orde te zijn. Wij hebben echter een aantal risico's geconstateerd. Omdat de Belastingdienst de controle bij gemeenten uitvoert op basis van een steekproef, waarbij de uitkomst geëxtrapoleerd wordt naar de totale omzet en in sommige gevallen ook naar andere jaren, kan een kleine fout toch leiden tot een grote correctie. Alle gevonden fouten vormen dus in principe een groot risico. Hieronder geven wij een overzicht van de geconstateerde risico's:

- het mengpercentage is vastgesteld in 2010 en daarna niet meer aangepast aan de actuele situatie;
- een aantal grootboekrekeningen dat voor de afdracht gelabeld is als btw-omzet, zijn voor de voordruk gelabeld als compensabel. Dit is onjuist en leidt tot een onjuiste opgaaf bcf en btw-aangifte;
- de kosten voor de rekening 'Toekomstvisie' kwalificeren mogelijk als algemene kosten waardoor te veel btw wordt gecompenseerd;
- de subsidieovereenkomsten hebben wij niet kunnen beoordelen en vormen mogelijk een risico;
- de GR Samenwerking Sociale Zaken past de transparantiemethode toe. Wij hebben deze niet op de voorwaarden kunnen beoordelen;
- de gemeente doet btw-aangifte voor het WMO-vervoer dat uitgevoerd wordt door de GR. Dit vormt een risico in verband met het recht op aftrek;
- de GR Recreatieschap Spaarnwoude past de transparantiemethode toe. Wij hebben deze niet op de voorwaarden kunnen beoordelen;
- de kosten voor de GR Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten zijn gelabeld als volledig compensabel. Dit vormt een risico omdat deze slechts deels compensabel zijn;
- we hebben de projecten niet inhoudelijk kunnen beoordelen. Deze vormen mogelijk een risico voor de btw.

Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Wij beschikken niet over de expertise om de staat van het onderhoud (inhoudelijke kwaliteit) van het riool en de wegen te beoordelen. De inhoudelijke beoordeling heeft recent door een extern adviesbureau plaatsgevonden, waardoor wij geen aanleiding zien om hier risico's in te onderkennen.

Riolering

In 2015 is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2015-2020 opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad op 21 april 2015. Het GRP is opgesteld door een extern adviesbureau (Arcadis). Onze werkzaamheden hebben zich gericht op het analyseren van (meerjaren)onderhoudsplannen en de financiële vertaling.

De exploitatie en de investeringen zijn voor de komende 60 jaar in beeld gebracht. Vervolgens is een kostendekkingsplan opgesteld waarin de dekking is doorberekend om de rioleringstaken ook op lange termijn te kunnen blijven uitvoeren. Dit kostendekkingsplan is doorgerekend op de traditionele wijze waarbij vervangingsinvesteringen langjarig lineair worden afgeschreven.

Onderstaand zijn de tarieven opgenomen om tot een kostendekkend riooltarief te komen (de berekening is uitgevoerd o.b.v. een vast prijspeil):

2016	2017	2018	2019	2020
€ 305,15	€ 314,58	€ 324,30	€ 334,32	€ 344,65

In de voorziening riolering is een bedrag opgenomen van € 3,2 miljoen. In het VGRP 2015-2020 wordt uitgegaan van een € 2,9 miljoen (overschot van € 300.000). In het VGRP wordt uitgegaan van de hierboven opgenomen tariefontwikkeling voor het rioolrecht.

Wegen

Het beheerplan wegen 2015 - 2019 gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude is opgesteld door een extern adviesbureau (Arcadis). Onze werkzaamheden hebben zich gericht op het analyseren van (meerjaren)onderhoudsplannen en de financiële vertaling. Ultimo 2015 is een reserve onderhoud wegen en bruggen opgenomen voor € 1.136.319 (hiervan is circa 80%-90% bestemd voor onderhoud wegen). Jaarlijks wordt structureel € 200.000 extra aan deze reserve gedoteerd.

In het opgestelde beheerplan wegen worden drie scenario's geschetst voor de periode 2015-2019, inclusief de bijbehorende kosten. De kosten variëren van circa 3 mln. tot 5,5 mln. Op basis van deze kosteninschatting is er een tekort van € 1,9 - € 3,4 miljoen aanwezig. De huidige reserve is dus niet toereikend om het onderhoud uit voeren die minimaal noodzakelijk geacht worden door het externe adviesbureau.

Gemeentelijke gebouwen

Voor de gemeentelijke gebouwen zijn geen onderhoudsplannen opgesteld uitgezonderd het meerjaren onderhoudsplan Scholen en noodlokalen 2013 t/m 2023 en ontbreekt voor ons het inzicht in de staat van het onderhoud. De

gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft in 2015 de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud aan de reguliere schoolgebouwen overgedragen aan de schoolbesturen. Voor eventueel achterstallig onderhoud is de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude nog aansprakelijk. Voor de reguliere schoolgebouwen bestaat overigens geen achterstand in het onderhoud.

Ten aanzien van de gymaccommodaties is een achterstand in het onderhoud aanwezig. Een beslissing over uit te voeren onderhoud is aangehouden in afwachting van de komst van een nieuwe unilocatie. Mocht nieuwbouw niet doorgaan dan zal de gymzaal een uitgebreide onderhoudsbeurt ondergaan. De kosten hiervan komen voor rekening van de gemeente.

Overige kapitaalgoederen

Voor de overige kapitaalgoederen die de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude bezit is een bestemmingsreserve onderhoud gemeentelijke kapitaalgoederen gevormd voor € 286.093. Doordat er geen meerjaren-onderhoudsplannen aanwezig zijn voor deze objecten is niet vast te stellen of de gevormde reserve toereikend is in de toekomst.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

- De gemeente heeft voor haar huidige personeel nog geen nadere afspraken gemaakt, zoals een sociaal statuut, over de overgang naar de nieuwe gemeente. Mogelijke personele verplichtingen zijn hierdoor niet inzichtelijk.

Risicomanagement

- Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit maakt de gemeente gebruik van een inventarisatie van potentiële risico's, een inschatting van de omvang in geld en de kans (hoog, middel en laag) dat deze daadwerkelijk optreedt. De benodigde weerstandscapaciteit om alle nu aanwezige risico's op te vangen is € 5,2 miljoen.
- De algemene reserve vrij aanwendbaar bedraagt ultimo 2015 € 2.7 miljoen. De algemene reserve niet-vrij aanwendbaar bedraagt ultimo 2015 € 1,65 miljoen. Samen met de reserve nieuw beleid ad € 2,1 miljoen en de stelpost onvoorzien ad € 25.000 ontstaat een totale weerstandscapaciteit van € 6.5 miljoen. In de berekening van de weerstandscapaciteit is geen rekening gehouden met de stille reserves en de onbenutte

belastingcapaciteit die de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft.

- Ultimo 2015 is het weerstandsvermogen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude toereikend om de geschatte omvang van de risico's te kunnen dekken.

Belangrijkste schattingsposten

- Voor de liften in het station is een onderhoudsvoorziening opgenomen van € 148.244 (ultimo 2015) voor het 15-jarig onderhoud van twee liften. Voor het onderhoud groen, gebouwen, wegen, water en openbare verlichting zijn geen voorzieningen gevormd. Deze komen ten laste van individuele reserves danwel ten laste van de exploitatie.
- Voor dubieuze debiteuren is een voorziening opgenomen van € 194.214 (ultimo 2015). Hierin is opgenomen een bedrag voor sociale zaken debiteuren van € 154.913.

Geluidssanering

- De gemeente heeft van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu een geluidssaneringssubsidie verleend. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft nog een bestedingsverplichting van € 291.338 (ultimo 2015) voor het plaatsen van drie geluidschermen langs de spoorlijn Haarlem-Amsterdam. Aan de verlening zijn voorwaarden gesteld. Voor 1 december 2015 moet het saneringsprogramma en de aanvraag om een subsidie voor de uitvoeringskosten ingediend zijn. Hieraan is niet voldaan. Naar wij hebben begrepen is mondeling uitstel verleend.

Meerjarenbegroting 2017-2020

- Ondanks de vele intensiveringen en nieuwe investeringsprojecten, zoals 'Hartje Spaarndam', de Unilocatie of brede school en de N200, geeft de Kadernota 2017 aan dat de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude een sluitende begroting 2017 t/m 2020 heeft. Door de extra geplande investeringen neemt het eigen vermogen ('Algemene Reserve') wel af van € 4.380.050 tot € 2.450.258 per ultimo 2018. In de Kadernota 2017 is de meicirculaire van het Ministerie van Binnenlandse zaken nog niet verwerkt. Wij merken op dat de voordelige saldi van 2018-2020 worden beïnvloed door de verwachte opbrengst van het project Sectorpark. Hiervoor is namelijk een opbrengst van € 1.500.000 geschat in de jaren 2018-2020. Voor het jaar 2019 en 2020 zijn daarnaast extra kapitaallasten geraamd van respectievelijk € 411.502 en € 405.079.

EEN SUCCESVOLLE FUSIE

EEN SUCCESVOLLE FUSIE

Algemeen

Door Prof.dr. A.F.A. Korsten zijn de voordelen en nadelen van een bestuurlijke fusie van gemeenten onderzocht (25 juli 2012). Hieruit zijn dertien voor- en nadelen benoemd. Wij hebben de voor- en nadelen die van toepassing zijn op uw bestuurlijke samenvoeging hieronder opgenomen.

Kleine gemeenten zoals de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, zijn kwetsbaar. Vooral medebewindstaken zijn moeilijk zelfstandig uit te voeren, tenzij overgegaan wordt tot ambtelijke poolvorming of gebruik wordt gemaakt van het gastheerconcept. Gemeentelijke fusies schieten nogal eens te kort in het realiseren van wat men ermee beoogt. Draagvlak is één van de criteria om tot fusie te komen. In dit hoofdstuk gaan wij in op:

- de te kwantificeren voordelen (en nadelen) bij de fusie;
- de belangrijkste (slaag)factoren voor een succesvolle fusie.

Voordelen

- De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude is een financieel gezonde gemeente. Er ontstaat door de herindeling met de gemeente Haarlemmermeer een bestuurskrachtige en financieel solide gemeente met een grotere, robuustere ambtelijke organisatie, die in gezamenlijkheid nog meer aan kan.
- In het verlengde van bovenstaande levert een groter volume van dezelfde werkzaamheden op termijn een kostenbesparing. Tevens zullen de bestuurslasten dalen.
- Er is meer aandacht voor bovenlokale en regionale maatschappelijke en bestuurlijke opgaven en de lobby mogelijkheden in de metropoolregio Amsterdam worden versterkt mede door de strategische ligging van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude aan het Noordzeekanaal. De ambtelijke en bestuurlijke slagkracht wordt met deze fusie versterkt en vergroot.
- Beide gemeenten passen qua historie en kleinschaligheid bij elkaar. Ze bestaan uit vele kernen en dorpen die ieder hun eigen identiteit en cultuur hebben, en worden gekenmerkt door hun open en groene karakter (groene buffer in de Randstad).

- De kwetsbaarheid van de ambtelijke organisatie, nu voornamelijk binnen de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, neemt af. Het aantal eenmansposten daalt en de (onderlinge) vervangbaarheid van ambtenaren neemt toe.
- Het aantal ambtenaren op een afdeling zal naar alle waarschijnlijkheid (en afhankelijk van de afdeling) stijgen waardoor ook (meer) arbeidsverdeling en specialisatie mogelijk wordt.
- Er treden na de gemeentelijke herindeling mogelijk schaalvoordelen op: zo wordt de spreiding van de kosten van diensten of processen over meer burgers gedaan, wat kan leiden tot een daling van de kosten per eenheid.
- De gemeentelijke herindeling kan leiden tot meer budget en mogelijk meer ruimte voor bestuurlijke ambities (taakstellingen en bezuinigingen daar gelaten).
- Een grotere gemeente heeft in de regel minder adviseurs in te huren omdat zij meer expertise zelf in huis kan hebben (wat kan leiden tot kostenreductie).
- Voor de inwoners en bedrijven in het ‘zusterdorp’ Halfweg-Zwanenburg’, waar zij nu samenwerken met elkaar middels één gezamenlijk brandweerkorps, één dorpsraad, dorps huis, bibliotheek, ontstaat door de fusie één gemeentelijk aanspreekpunt.

Nadelen

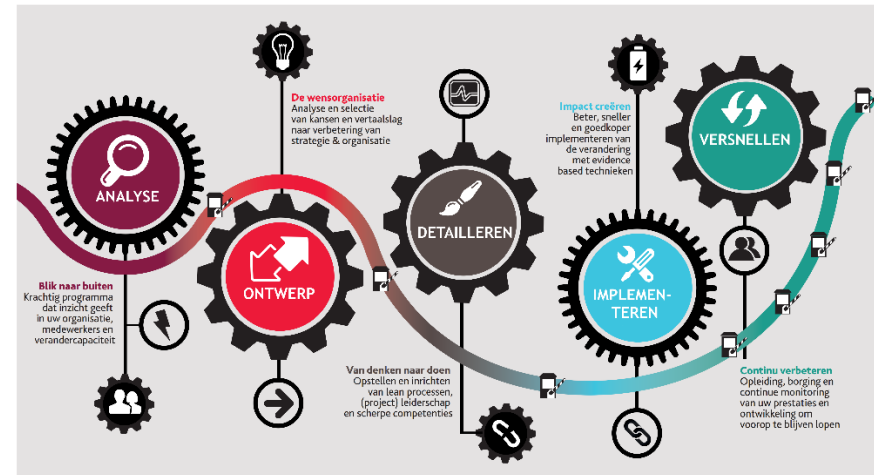
- De gemeentelijke herindeling leidt niet per definitie tot belastingverlaging, alhoewel de OZB in de gemeente Haarlemmermeer lager is dan in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.
- De behoefte bij de burgers voor een gemeentelijke herindeling is over het algemeen gering. Gemeenschappen zijn na de fusie minder of niet vertegenwoordigd in een gemeenteraad. Fusie leidt ook niet tot meer gevoelsmatige betrokkenheid van burgers bij het openbaar bestuur. Eerder zal de afstand burgers-bestuur in psychologisch opzicht toenemen.
- De samenwerkingsnoodzaak met andere gemeenten verdwijnt niet door een gemeentelijke herindeling.

De belangrijkste (slaag)factoren

- De Wet algemene regels herindeling (Wet arhi) is het wettelijk kader voor de totstandkoming van een gemeentelijke herindeling. Naast procedurele stappen regelt de Wet arhi zaken als rechtsopvolging, overgang van personeel, middelen en regelgeving. Voor het verdere wetgevingstraject gelden de voorschriften uit de Grondwet en de reglementen van orde van de Tweede en Eerste Kamer.
  - Zorg voor een goede projectstructuur om de herindeling te realiseren. Deze kan bijvoorbeeld bestaan uit een stuurgroep (op bestuurlijk niveau), een projectgroep (op top-ambtelijk niveau) en een klankbordgroep (met raadsleden vanuit de twee gemeenten). De stuurgroep en de projectgroep zullen hechte teams moeten zijn met een bepaalde vertrouwensbasis, zodat er constructief samen gewerkt kan worden, ook in lastige of conflicterende situaties.
  - Het is van belang om snel inzicht te krijgen in hoe het herindelingsproces wordt ingericht. Hierbij gaat het over welke bouwstenen en resultaten voor het herindelingsproces nodig zijn, over de benodigde tijd en middelen en over de manier waarop er gewerkt wordt. Bij deze gemeentelijke herindeling zal het waarschijnlijk een proces worden waarbij een van de gemeentelijke organisaties verbouwd en uitgebreid wordt. Ambities rondom dienstverlening, ontwikkeling van medewerkers of nieuwe werkwijzen kunnen natuurlijk betrokken worden in het proces om een nieuwe gemeentelijke organisatie te realiseren na herindeling. Het is aan te bevelen om aan de voorkant van het herindelingsproces hierover afspraken en keuzes te maken.
  - Weet dat ‘tijdens de verbouwing de winkel gewoon open blijft’. Maak snel de keuze of en in hoeverre er met eigen mensen uit de bestaande ambtelijke organisaties gewerkt gaat worden of dat er expertise van buiten wordt ‘ingevlogen’ voor de verschillende producten en resultaten. Het werken met eigen mensen heeft als voordeel dat er grote betrokkenheid is van en kennis bij de mensen die straks de nieuwe organisatie vormen en daar zelf een bijdrage aan kunnen leveren. Dit kost echter wel tijd en capaciteit van hen. Het voordeel van de inhuur van externe expertise is de beschikbaarheid van kennis en ervaring en de aanwezigheid van objectiviteit en onafhankelijkheid.
  - Medezeggenschap speelt, zoals altijd binnen gemeentelijke organisaties, een zeer belangrijke rol in dit herindelingsproces. In de praktijk worden hiervoor een bijzonder georganiseerd overleg (BGO) en een bijzondere ondernemingsraad (BOR) in het leven geroepen met vertegenwoordigers vanuit de beide gemeenten, naast de vakbondsvertegenwoordiging.
  - Een essentieel en integraal onderdeel van het herindelingsproces is de communicatie. Het is belangrijk om de communicatie vanaf het begin van het proces goed in te bedden in het project, er voldoende capaciteit voor beschikbaar te stellen en er gedurende het gehele traject voldoende aandacht aan te besteden. Maak daarbij, indien noodzakelijk, onderscheid tussen interne en externe communicatie. Communicatie vergroot het draagvlak voor het herindelingsproces.
- Een gemeentelijke herindeling is meer dan alleen de optelsom van te volgen procedures, op te leveren resultaten en te nemen besluiten. Een herindeling is een verandering voor mensen en heeft gevolgen voor de mensen die in de gemeenten wonen en voor de mensen die in de ambtelijke organisaties werkzaam zijn.
- Voor inwoners betekent een gemeentelijke herindeling dat ‘hun’ gemeente wordt opgeheven en er een nieuwe voor in de plaats komt. Dit heeft gevolgen voor onder meer de gemeentegrenzen die wijzigen, beleid en regelgeving worden geharmoniseerd en de plek van het gemeentehuis kan veranderen. Het is aan te bevelen snel transparant en duidelijk te zijn richting inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties over onderwerpen zoals belastingen, subsidies en een gemeenteloketfunctie. Onderzoek ook de mogelijkheden om inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties te betrekken bij bijvoorbeeld de visievorming van de nieuw te vormen gemeente.
  - De betrokken gemeenten en hun raden, colleges en ambtelijke organisaties zijn verantwoordelijk voor een goede voorbereiding en uitvoering van het herindelingsproces. Dit vraagt om zorgvuldigheid, een passende aanpak en goede intergemeentelijke samenwerking.

- Heb oog voor het feit dat door de verscheidenheid van actoren in een herindelingsproces er ook verschillende (soms conflicterende) belangen zijn: maatschappelijke-, organisatie- en persoonlijke belangen. Respecteer deze belangen en maak ze bespreekbaar.
- Voor de mensen die in de ambtelijke organisaties werkzaam zijn betekent een gemeentelijke herindeling dat zij afscheid nemen van de oude situatie en zullen moeten wennen aan een nieuwe situatie (wellicht een ander gemeentehuis, een andere functie of een andere manier van werken). Voor raadsleden, burgemeesters, wethouders, griffiers en secretarissen betekent dit dat zij uit hun functie ontheven worden en dat het niet zeker is of zij in de nieuwe gemeente in dezelfde functie terugkomen. Dit kan zowel op politiek, bestuurlijk als ambtelijk niveau onzekerheid en weerstand oproepen, maar tegelijk kan de herindeling een uitdaging zijn die benut kan worden voor persoonlijke en professionele ontwikkeling. Het is belangrijk om voor deze aspecten oog te hebben en om hierop te anticiperen en in te spelen. Het helpt als betrokkenen zich bewust zijn van de urgentie en de noodzaak van de verandering, een wenkend perspectief hebben, vertrouwen hebben in het proces en er een bijdrage aan kunnen leveren.
- Samen met Prof. Dr. Anton Cozijnsen (Vrije Universiteit Amsterdam) doet BDO onderzoek naar de risico's en succesfactoren van verandertrajecten, zoals gemeentelijke herindelingen. Deze samenwerking heeft geleid tot een 'evidence based' visie op succesvol veranderen en fuseren. In deze visie is aandacht voor de meer 'zachte' kant van verandertrajecten, waar wij bedrijfscultuur en gedrag van mensen onder verstaan, en oog voor de 'harde kant' van verandertrajecten. Tezamen vormt dit een complete kijk op succesvol veranderen.

Het verandertraject gekoppeld aan de emotionele stadia van betrokkenen

VASTE ACTIVA

VASTE ACTIVA

Algemeen materiële vaste activa

- Wij beoordelen de meest belangrijke materiële vaste activa, vergelijken het afschrijvingsbeleid van beide gemeenten met elkaar en beoordelen de stille reserve gronden en bedrijfsgebouwen bij de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. De belangrijkste nieuwe investeringen worden in het hoofdstuk 'grote projecten' behandeld.
- De materiële vaste activa betreft met name investeringen in gronden en terreinen, bedrijfsgebouwen, grond-, weg- en waterbouwkundige werken en overige materiële vaste activa. De materiële vaste activa worden onderscheiden in de onderstaande drie categorieën.

Vaste activa (x € 1)	Boekwaarde 1-1-2015	Investeringen	Bijdragen derden	Afschrijvingen 2015	Boekwaarde 31-12-2015
<i>Investeringen met een economisch nut</i>					
Gronden en terreinen, algemeen (Woon)-ruimten	253.006 -	37.705 -	37.705 -	-10.352 -	242.654 -
Bedrijfsgebouwen	4.094.277	22.926	-	-112.920	4.004.283
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	7.941	-	-	-567	7.374
Vervoermiddelen	49.746	-	-	-11.609	38.137
Machines, apparaten en installatie	67.227	46.436	-	-9.653	104.059
Overige	1.824.031	-	-	-110.445	1.713.586
Totaal	6.296.278	107.067	37.705	-255.547	6.110.092
<i>Investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven</i>					
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.573.433	108.890	-	-63.720	1.618.603
Totaal	1.573.433	108.890	-	-63.720	1.618.603
<i>Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>					
Bedrijfsgebouwen	28.748	-	-	-4.792	23.956
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.013.481	570.775	115.267	-455.983	1.013.006
Totaal	1.042.229	570.775	115.267	-460.775	1.036.962
Totaal	8.911.940	786.732	152.972	-780.042	8.765.658

VASTE ACTIVA

Analyse Materiële Vaste Activa

De materiele posten betreffen:

Bedrijfsgebouwen € 4.028.239

Deze post bestaat grotendeels uit:

Uitbreiding raadhuis € 1.159.913

Aankoop raadhuis € 719.750

Winkelcentrum Spaarndam-Oost € 563.076

Aankoop woning Noordzeekanaalweg € 377.570

Nieuwbouw Margrietschool € 303.840

Overige materiële vaste activa € 1.713.586

Deze post bestaat grotendeels uit:

Nieuwbouw Adalbertus € 855.523

Bouwvoorbereidingskosten Adalbertus € 501.709

Grond- weg- waterbouwkundige werken € 2.638.983

Deze post bestaat grotendeels uit:

Bergbezinkbassin Irenestraat € 706.640

Sanering/riolering buitengebied € 481.265

Fiets-/voetbrug Ringvaart + verlenging € 359.789

Opmerking: de boekwaarde van materiële vaste activa met een aanschafwaarde kleiner dan € 50.000 is ultimo 2015 in totaal € 175.000. De gemeente Haarlemmermeer schrijft deze activa direct af.

VASTE ACTIVA

Afschrijvingsbeleid

- De afschrijvingstermijnen van de (im)materiële vaste activa zijn door de raad vastgesteld bij raadsbesluit van 9 november 2011 via de nota waardering en afschrijving. Wij hebben vastgesteld in welke mate de afschrijvingstermijnen van vaste activa overeenkomen tussen de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Haarlemmermeer, dit is in onderstaande tabel weergegeven:

Categorie	afschrijvingstermijn Haarlemmerliede en Spaarnwoude	Afschrijvingstermijn Haarlemmermeer	Toelichting
- Gronden en terreinen	n.v.t.	n.v.t.	
- Inrichten gronden (niet) openbare dienst		10-30 jaar	
- Gebouwen (niet) voor openbare dienst en sportgebouwen		10-40 jaar	1
- Nieuwbouw woonruimten en schoolgebouwen	max. 40 jaar		1
- Kantoren en bedrijfsgebouwen	max. 25 jaar		1
- Inrichting gebouwen		3-20 jaar	2
- Renovatie, restauratie en aankoop woonruimten, kantoren, bedrijfsgebouwen en schoolgebouwen	max. 25 jaar		2
- Technische installaties in bedrijfsgebouwen	max. 15 jaar		2
- Veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties, kantoor- en schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinwerken, nieuwbouw tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen	max. 10 jaar		2
- Openbaar groen		20-50 jaar	3
- Wegen, straten en pleinen		10-55 jaar	3
- Bruggen		10-30 jaar	3
- Riolering	max. 30 jaar	20-60 jaar	4
- Materieel		5-10 jaar	5
- Zware transportmiddelen, aanhangwagens, schuiten, personenauto's, lichte motorvoertuigen, automatiseringsapparatuur	max. 5 jaar		5
- Motorvoertuigen - maximaal 20 jaar	max. 20 jaar		5

- de beschrijving van deze activa-categorieën wijken af, echter op basis van Staat C is gebleken dat de categorieën inhoudelijk niet afwijken. De afschrijvingstermijnen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude komen overeen met de bandbreedte die de gemeente Haarlemmermeer hanteert;
- de beschrijving van deze activa-categorieën wijken af, echter op basis van Staat C is gebleken dat de categorieën inhoudelijk niet afwijken. De afschrijvingstermijnen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude komen overeen met de jaarbandbreedte die de gemeente Haarlemmermeer hanteert;
- de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude schrijft activa met maatschappelijk nut in één keer af danwel lineair over de verwachte levensduur (volgens de verslaggevingsregels Bbv is in één keer afschrijven vanaf 2017 overigens niet meer toegestaan);
- op basis van onze analyse blijkt dat de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude binnen deze categorie de activa Pompen afschrijft in 10 en 15 jaar. Dit is korter dan de afschrijvingstermijn van de gemeente Haarlemmermeer. De gemeente Haarlemmermeer hanteert hiervoor een afschrijvingstermijn van 50 jaar. De totale boekwaarde van deze activa bedraagt ultimo 2015 € 110.968;
- de afschrijvingstermijnen wijken af tussen de gemeenten. De vervoersmiddelen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude hebben echter een beperkte waarde van € 38.137.

VASTE ACTIVA

Stille reserves, gronden en bedrijfsgebouwen

Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude bezit diverse objecten (panden, gronden etc.). Voor enkele van deze objecten bestaat een stille reserve, waarbij de stille reserve het verschil betreft tussen de boekwaarde van het object en de WOZ-waarde. Op basis van de ontvangen documentatie hebben wij onderstaand overzicht opgesteld:

Totale WOZ-waarde administratie HS	€ 6.737.000
Waarde gebouwen en gronden jrr 2015	€ 4.066.911
Stille reserve	€ 2.670.089

De 3 grootste positieve stille reserves zijn	
Voetbalvelden + opstal	€ 905.000
Grond tankstation	€ 630.000
Gemeentewerken	€ 557.589

Daarnaast is als onderdeel van de € 2.670.089, het object Raadhuis. Dit object heeft een negatieve stille reserve. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat recentelijk verbouwingen hebben plaatsgevonden voor het Raadhuis. Hierdoor is de boekwaarde gestegen.

Raadhuis	€ -438.149
----------	------------

Voor de bovenstaande objecten hebben wij middels documentatie van de gemeenschappelijke regeling Gemeentebelastingen Kennemerland Zuid (GBKZ) vastgesteld dat de bovenstaande gegevens corresponderen met de WOZ-administratie voor de Haarlemmerliede en Spaarnwoude adequaat.

Financiële Vaste Activa

Onder de financiële vaste activa zijn de kapitaalverstrekking aan deelnemingen en leningen uitgeleende gelden opgenomen met een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Categorie	Stand per 31-12-2015
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	€ 442.400
Overige langlopende leningen u/g	€ 1.266.863
Overige uitzettingen met een rente typische looptijd van één jaar of langer	€ 500.000

Voor de waardering van de 'kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen' verwijzen wij u naar het hoofdstuk 'verbonden partijen'. Hierin wordt het financieel en bestuurlijk belang alsmede de financiële risico's nader toegelicht.

Overige langlopende Leningen u/g

Gemeente heeft ultimo 2015 zes leningen verstrekt voor een totaalbedrag van € 1.266.863. Vier leningen (totaal € 1.209.585) hebben een waarde van boven de € 75.000. Dit zijn de volgende leningen:

- 1) leningen Dorpscentrum: in 2015 zijn vier individuele leningen aan het Dorpscentrum omgezet in één lening van € 427.000 tegen 3,5% rente met een looptijd van 30 jaar. De jaarlijkse betaling (aflossing + rente) bedraagt € 23.216,55. Ultimo 2015 hebben deze leningen een waarde van € 418.728;

De exploitatie van het huidige dorpshuis is met een tijdelijk verhoogde subsidie sluitend. Doordat het dorpshuis is verouderd en functioneel niet meer voldoet aan de huidige eisen is het voorstel om deze opnieuw te bouwen. Dit komt ook mede door de oplopende onderhoudskosten van het huidige gebouw.

- 2) Geldelijke Steun Startersleningen: de raad heeft tot maximaal € 330.000 budget verleend voor startersleningen. Ultimo 2015 bedraagt de lening nog € 303.062;

- 3) twee leningen aan de Hockeyclub; een lening bedraagt oorspronkelijk € 150.000, tegen een rente van 3% en heeft een looptijd van 15 jaar met einddatum 31 december 2028 en heeft ultimo 2105 een waarde van € 141.935. De tweede lening bedraagt oorspronkelijk € 350.000 tegen een rente van 3,5% en heeft een looptijd van 40 jaar met einddatum 31 december 2053 en heeft ultimo 2105 een waarde van € 345.860. Het betalen van de rente en aflossing vindt plaats op basis van jaarlijkse annuïteiten.

Wij onderkennen geen risico's ten aanzien van de langlopende leningen u/g.

Overige uitzettingen met een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Dit betreft een obligatielening 5,5% aan de Nederlandse Overheid (1998) groot € 500.000. Wij onderkennen hierbij geen bijzonderheden.

GRONDBELEID EN GRONDPOSITIES

GRONDBELEID EN GRONDPOSITIES

Algemeen

- In het kader van dit onderzoek zijn de grondposities van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude geanalyseerd. De onderzoeksobjecten hiertoe zijn:
  - begroting 2016 (inclusief paragraaf grondbeleid);
  - jaarrekening 2015 (inclusief paragraaf grondbeleid);
  - 1^e MARAP 2016 / Kadernota 2017.
- De gemeente is eigenaar van enkele percelen met de bestemming bouwen zoals de Boeldag, het voormalig sectorpark en het winkelcentrum Spaarndam-Oost. Daarnaast participeert de gemeente in het Polanenpark. De gemeente is hierin voor 20% aandeelhouder. Het Polanenpark betreft een verbonden partij. De risico's die hiermee samenhangen, behandelen wij in het hoofdstuk 'verbonden partijen'.
- De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude voert in principe geen actief grondbeleid. Wanneer de raad daartoe besluit worden planologische voorwaarden geschapen om bouwprojecten van anderen mogelijk te maken.
- De structuurvisie 'Samen naar 35' is in 2012 vastgesteld. Daarin is een paragraaf gewijd aan het gemeentelijk grondbeleid. Tevens is er thans een Groenstructuurplan dat het komende jaar verder zal worden uitgewerkt. Het beleid ten aanzien van de uitgifte van openbaar groen is in 2012 aangepast en neergelegd in de beleidsnota Snippergroen. Hieruit zijn in 2013, 2014 en 2015 diverse grondverkoop voortgevloeid.
- De gemeente heeft geen voorraden gronden, als zijnde onderhanden werk, niet in exploitatie genomen bouwgronden die op grond van de verslaggevingsvoorschriften Bbv als vlottend actief gewaardeerd moeten worden. De gemeente bezit slechts een beperkt aantal grondpercelen (en gebouwen). Bij de jaarrekening 2012 zijn de 'niet in exploitatie genomen bouwgronden' overgegaan naar de materiële activa. Dit omdat de regelgeving vanuit de centrale overheid is verscherpt. Alleen als er aantoonbare duidelijke planvorming aanwezig is en dit binnen afzienbare tijd wordt uitgevoerd, mogen gronden onder de noemer bouwgronden worden opgevoerd. Het betreft de volgende percelen:
  - gronden te Spaarndam, boekwaarde: € 126.456;
  - inrichten Plan Mientekade, boekwaarde nihil.
- **Winkelcentrum Spaarndam-Oost**; voor de winkelstrip aan de dr. Nijestraat in Spaarndam is een stedenbouwkundig programma van eisen tot stand gekomen. Om ter plaatse woningbouw te kunnen realiseren, zullen de zittende ondernemers een nieuwe locatie moeten krijgen. Hierin zal worden voorzien middels het winkelcentrum Spaarndam-Oost.
- (Woon)stichting IJmeren gaat woningen bouwen aan de **Mientekade** (vervanging van flats). Het betreft een samenwerking op de locatie door de gemeente met de stichting en de waterschappen Amstel Gooi en Vecht (AGV) en Rijnland voor inrichting. De gemeente draagt 25% bij in de kosten van de riolering (€ 269.830 incl. btw en bijraming van € 50.000 aan kosten in begroting 2017) welke verantwoord zijn in het VGRP. In kwartaal vier van 2016 begint het bouwrijp maken. De realisatie van het project is naar verwachting in 2017. De stichting is de uitvoerder en eigenaar van de bouw. De kosten van de nutsvoorziening zijn voor rekening van de stichting.
- **Voormalig sectorpark Halfweg**; voor het sectorpark is een ruimtelijke visie ontwikkeld om woningbouw op deze locatie mogelijk te maken. Hierbij valt te denken aan woningbouw in het kader van particulier opdrachtgeverschap. Daarmee kan direct ingespeeld worden op de behoefte, terwijl het risico voor de gemeente beperkt is. Een eerste programma van eisen is vastgesteld. Een proefverkaveling met bijbehorende grondexploitatie is in de maak. Onderzocht dient te worden hoe de uit te geven kavels in de markt kunnen worden gezet. Om de ontwikkeling mogelijk te kunnen maken zal er een aanpassing moeten plaatsvinden van het bestemmingsplan Halfweg 2007. Een concept-visie is gepresenteerd aan bewoners van Halfweg Noord en wordt nader uitgewerkt in overleg met een klankbordgroep. In het vierde kwartaal van 2015 is de visie in de raad besproken ter vaststelling.

De gemeenteraad heeft op 15 december 2015 het stedenbouwkundig ontwerp vastgesteld en het college opdracht gegeven om het bestemmingsplan voor te bereiden. Er is een voorbereidingskrediet benodigd geacht voor o.a. algemene plankosten, externe advisering (o.a. planeconoom en makelaar), begeleiding kopers en communicatie en marketing. Het benodigde bedrag wordt geschat op € 70.000. Lopende het proces zal een grondexploitatie worden geopend. De gemeente heeft een globale financiële haalbaarheidsanalyse uitgevoerd (november 2015). Op basis van een globale en voorlopige financiële inschatting is het verkavelingsplan van het stedenbouwkundig ontwerp Sectorpark financieel uitvoerbaar. Van het terrein is 60% uitgeefbaar in woonkavels.

De rest van het terrein wordt ingericht voor straten, spelen, groen en water (wadi). Gemiddeld is 400 euro/m² genomen als grondverkoopprijs, op basis van projecten elders in de provincie. Het verwachte positieve resultaat van de ontwikkeling van de woningbouwlocatie bedraagt € 1.546.475. dit resultaat is overigens in de meerjarenbegroting (2018-2020) als baten ingerekend.

RISICO'S GROTE PROJECTEN

RISICO'S GROTE PROJECTEN

Algemeen

De gemeente kent een drietal grote projecten (groter dan € 1 miljoen). Het betreft de volgende projecten:

- inrichting N200;
- hartje Spaarndam;
- de Brede School (unilocatie scholen).

De betreffende projecten zijn hieronder uitgewerkt.

Inrichting N200

- Op 15 maart 2016 is het college van Burgemeester en Wethouders akkoord gegaan met het verder uitwerken van de schetsverkenning ten behoeve van het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit N200. Op 29 maart 2016 is een globale kostenraming opgesteld aan de hand van de schetsverkenning. In de meerjarenbegroting is vanaf 2018 een voorlopig investeringsbedrag opgenomen van € 2.230.000 exclusief btw.
- Het ministerie van Infrastructuur en Milieu is wegbeheerder van de N200. Met het ministerie is nog geen overeenkomst gesloten over de uitvoering van de herinrichtingswerkzaamheden N200 te Halfweg (gemeentelijk deel), het eigendom en het beheer en onderhoud van dit gedeelte. Wel is sprake van een conceptovereenkomst waarin de afspraken nader zijn uitgewerkt. Ten aanzien van het beheer en onderhoud geldt dat direct na oplevering het beheer en onderhoud van de werken bij de wegbeheerder binnen wiens beheersgebied de werken zijn gelegen. Het ministerie zal op basis van de overeenkomst projectleider zijn en de uitvoering van de gemeentelijk herinrichtingswerkzaamheden bewaken.
- Voor het onderdeel 'groen', waar het bomen betreft, in de maatregelen voor het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit N200 is dekking mogelijk uit de herplantplicht voor het bouwen van de outlet op het SugarCity-terrein. Deze dekking door herplanting wordt globaal geschat op € 150.000 (75 bomen à € 2.000 per stuk).

Hartje Spaarndam

- 'Hartje Spaarndam' is het project ter verbetering van het woon- en leefklimaat in de woonkern Spaarndam. Op 24 november 2015 stemde de gemeenteraad in met het projectplan 'Hartje Spaarndam'. Het betreft de investeringen in een nieuw bruisend dorps hart inclusief dorps huis, sporthal, brandweerkazerne, herinrichting het sportpark en woningbouw. Voor het project is door een extern deskundige een indicatieve exploitatieberekening gemaakt die sluit met een tekort van € 7,3 miljoen.
- Voor het project 'Hartje Spaarndam' is het college (behandeld in de raadscommissie van 10 mei 2016) voornemens een subsidieaanvraag in te dienen bij de Stichting Leefomgeving Schiphol. Samen met de gemeente Haarlem wordt gewerkt aan de (concept)subsidieaanvraag voor Spaarndam. Afsproken is dat beide gemeenten de deelprojecten op het eigen grondgebied uitwerken. Voor de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude zijn dit de deelprojecten 'een bruisend dorps centrum' en 'sportpark'. In 2015 zijn er afspraken gemaakt met de gemeente Haarlem om samen op te trekken en voor de woonkern Spaarndam één subsidieaanvraag in te dienen.
- Voordat deze aanvraag ingediend wordt, zal de ruimtelijke procedure minstens gestart dienen te zijn. Dit onder meer vanwege de eisen die de Stichting Leefomgeving Schiphol (SLS) stelt voor de te verstrekken subsidie en de daaraan verbonden termijnen. Bekend is dat de Stichting Leefomgeving Schiphol voornemens is subsidie te verstrekken enkel aan projecten die op korte termijn realiseerbaar zijn. Dit betekent dat voorbereidende werkzaamheden moeten worden uitgevoerd ten behoeve van dit ruimtelijke herontwikkelingsproject. De gemeenteraad heeft in 2^e kwartaal van 2016 ingestemd met het doorgaan van de noodzakelijke werkzaamheden om een subsidieaanvraag in te kunnen dienen. Zodra helder is wat aan subsidie van SLS verkregen wordt vindt besluitvoering over het krediet en de uitvoering plaats. De verwachting is dat de subsidieaanvraag op korte termijn wordt ingediend. De gemeente heeft zelf een projectleider aangesteld.
- Op 25 april 2016 heeft een portefeuillehoudersoverleg plaatsgevonden tussen de colleges van de gemeenten Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Haarlemmermeer. De gemeente Haarlemmermeer is van mening dat investeringen met een maatschappelijk nut (zoals het project 'Hartje

Spaarndam' besproken) af en toe tot een nadelig resultaat kan leiden en dat hiertegenover ook grondexploitaties moeten zijn die winst opleveren. De aangegeven grondexploitaties van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude leveren geen probleem op om meegenomen te kunnen worden in de lopende GREX van de gemeente Haarlemmermeer. Over in hoeverre bijgedragen wordt aan investeringen in maatschappelijk nut, zijn overigens geen bedragen genoemd.

De brede school

- De gebiedsvisie Halfweg (vastgesteld op 21 april 2015) gaat uit van het realiseren van een brede school in de dorpskern. De gemeente heeft op 26 mei 2015 besloten om een voorbereidingskrediet vast te stellen voor de uitwerking van de locatie Margrietplantsoen en tevens om een voorbereidingskrediet te reserveren voor de uiteindelijke bouw van de school. Met de betrokken schoolbesturen heeft in 2015 overleg plaatsgevonden over de invulling van het project. Vanuit de gemeente Haarlemmermeer is hierbij ambtelijke ondersteuning en expertise ingebracht.
- In de door de raad vastgestelde gebiedsvisie Halfweg is benoemd dat het financiële resultaat op de totale ontwikkeling van de gebiedsvisie alleen sluitend is met een voorziening (bijdrage) vanuit de gemeente. De opbrengsten vanuit woningbouw in de dorpskern van Halfweg zijn niet voldoende om de nieuwbouwkosten voor een unilocatie te vereffenen. De verdere uitwerking van de plannen kan er bovendien toe leiden dat er minder woningen kunnen worden gerealiseerd dan in de gebiedsvisie is aangegeven. Zo zal de gekozen locatie van de gymzaal, de compensatie van het groen en aanpassingen in de parkeer- en verkeerssituatie zijn weerslag hebben op de woningbouw mogelijkheden en bijbehorende potentiële opbrengsten van de vrijkomende locaties. De bouw van de school is een investering die (grotendeels) uit een lening moet worden gefinancierd. De kosten zullen worden geactiveerd en komen niet in één keer ten laste van het project maar d.m.v. een afschrijvingslast over 40 jaar.
- In mei 2016 is het haalbaarheidsonderzoek aan de gemeenteraad van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude gepresenteerd, ter voorbereiding op de formele besluitvorming in het najaar van 2016. In het najaar 2016 wordt aan de gemeenteraad een definitief voorstel voor het

benodigde investeringskrediet gedaan. De voorlopige raming van het benodigde investeringskrediet voor de bouw van een unilocatie voor de scholen in Halfweg, uitgaande van het berekeningsscenario 'Bouwbesluit 2015' en rekening houdend met een indexering tot 2018 is € 5,7 miljoen. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude gaat daarbij uit van een milieunormering van de nieuw te bouwen brede school van categorie B. De gemeente Haarlemmermeer wil graag de milieunormering verhoogd hebben naar categorie A. De hieraan verbonden investeringskosten worden globaal geraamd op € 1 miljoen.

- In de brede school worden twee van de drie bestaande basisscholen gehuisvest en een kinderdagverblijf. De derde basisschool wordt geïntegreerd in een van de overblijvende basisscholen. Welke afspraken er gemaakt worden over het gebruiks- of eigendomsrecht is op dit moment nog niet duidelijk.

Vrij verval riolering

De begrote investering ten aanzien van vrij verval riolering ad € 1,555 miljoen maakt onderdeel uit van de rioleringsuitgave overeenkomstig het VGRP 2015-2020.

RISICO'S VERBONDEN PARTIJEN

RISICO'S VERBONDEN PARTIJEN

Algemeen

- Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie -onderscheidenlijk gemeente - een bestuurlijk en een financieel belang heeft (Bbv art.1.).
  - Taken van de gemeenten kunnen uitbesteed worden aan verbonden partijen. Deelname in een verbonden partij is daarmee een alternatief voor het zélf uitvoeren van gemeentelijke taken. De gemeenschappelijke regeling wordt in deze hoedanigheid veelvuldig toegepast. Door het 'uitbesteden' van taken aan verbonden partijen wil niet zeggen dat aanwezige risico's 'buiten de deur' geplaatst worden.
  - Het deelnemen in verbonden partijen brengt risico's met zich mee. Wij onderscheiden hiertoe 3 typen risico's:
    - inherente risico's; risico's verbonden aan de business waarin de verbonden partij actief is. Bijvoorbeeld, een ontwikkelmaatschappij voor de productie van woningen heeft het inherente risico van de business dat verkoop van de woningen en de bijbehorende prijs afhankelijk is van o.m. algemene economische ontwikkelingen, rente ontwikkeling en de regionale situatie;
    - bestuurlijk/politiek risico die verband houden met de verbonden partij. Wie heeft welke pet op?;
    - aanwezige financieel risico ten aanzien van de verbonden partij.
  - De gemeente Haarlemmerliede kent een aantal deelnemingen en verbonden partijen. Op de volgende pagina staan de deelnemingen en verbonden partijen beschreven. Hieronder wordt ingegaan op bijzonderheden uit de (concept) paragraaf verbonden partijen 2015 zoals deze in de jaarstukken van de gemeente is opgenomen. Wij merken op dat dit een quickscan is en geen volledige analyse. Een volledige analyse vergt een diepgaander onderzoek.
  - De deelnemingen, verbonden partijen en haar risico's worden hieronder benoemd, uitgezonderd de ICT-samenwerking GRIT. Over de samenwerking GRIT wordt afzonderlijk gerapporteerd door Haute Equipe.
- ### Deelnemingen en haar risico's
- De waarde deelnemingen zoals opgenomen in de jaarrekening betreft de boekwaarde danwel de lagere marktwaarde. De waarde in het economisch verkeer kan derhalve wel hoger zijn dan de boekwaarde.
  - **Bank Nederlandse Gemeente (BNG)** (Deelneming met een waarde van € 142.464). De gemeente bezit 62.790 aandelen met een nominale waarde van € 2,27.
De gemeente heeft stemrecht via de algemene vergadering van aandeelhouders. In 2015 is € 35.790 dividend uitgekeerd. Gezien de financiële positie (eigen vermogen) van BNG onderkennen wij geen risico's ten aanzien van dit financieel belang.
  - **Eneco Energie** (Deelneming met een waarde van € 2.904). De gemeente bezit 3.995 aandelen met een nominale waarde van € 100 en 86 winstbewijzen. De gemeente heeft stemrecht via de vertegenwoordiger van de gemeente Heemstede in de algemene vergadering van aandeelhouders. In 2015 is € 82.377 dividend uitgekeerd. Gezien de financiële positie (eigen vermogen) van Eneco Energie onderkennen wij geen risico's ten aanzien van dit financieel belang.
  - **Meerlanden N.V.** (Deelneming met een waarde van € 215.188 en agio van € 74.598) voert afvalinzameling en verwerking ervan uit. De gemeente bezit 4.678 aandelen met een nominale waarde van € 46. De gemeente heeft stemrecht via de algemene vergadering van aandeelhouders. In 2015 is € 46.081 dividend uitgekeerd. Gezien de financiële positie (eigen vermogen) van Meerlanden N.V. onderkennen wij geen risico's ten aanzien van dit financieel belang.
  - **Polanenpark B.V. en Polanenpark C.V.** (Beide deelnemingen met een waarde van € 3.600). De vennootschappen richten zich op het ontwikkelen van het bedrijventerrein tussen Haarlem en Amsterdam, nabij het Rottepolderplein, gelegen aan de Haarlemmerstraatweg, voorheen Rottepolderpark genoemd. De wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg. De gemeente is 20% aandeelhouder. In 2015 hebben beide deelnemingen een positief resultaat gerealiseerd van € 300.831 (B.V. na belastingen) en € 1.554.307 (C.V. niet onderworpen aan vennootschapsbelasting). De B.V. heeft ultimo 2015 een lening verstrekt aan de C.V. van € 19,87 miljoen (incl. € 0,965 miljoen euro belastingvordering die via de B.V. nog verrekening moet worden op deze schuld) en een rekening-courant van € 58.923. De jaarrekening 2015 van de B.V. en C.V. zijn voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Het grootste risico betreft de waardering van de post onderhanden werk (vooruitzicht) (€ 18,3 miljoen) in de jaarrekening van de C.V. Verwachte verliezen worden direct in de winst- en verliesrekening verwerkt. De waarde van het onderhanden werk wordt periodiek (minimaal eens in de drie jaar, danwel jaarlijks als daar aanleiding toe bestaat) getoetst aan de hand van een berekening van de grondexploitatie, dan wel door middel van taxatierapporten van externe deskundigen.

De verwachting is dat er een positieve grondexploitatie wordt gerealiseerd. Derhalve is er geen voorziening opgenomen voor onderhanden werk.

Gebeurtenissen na balansdatum

Voor de B.V. geldt dat de provincie Noord-Holland heeft aangegeven de financiering te willen beëindigen. De vennootschap voert gesprekken met tweekredietverstrekkers voor de financiering van het project (herfinanciering € 20 miljoen). Gezien de geoffreerde rentepercentages verwacht de C.V. geen nadelige effecten op de exploitatie. De provincie staat garant voor de herfinanciering en elke deelnemende partij, de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, staat voor 20% via een contragarantie voor deze herfinanciering garant.

Aangezien vooruitzichten en projecties betrekking hebben op de toekomst, is het aannemelijk dat de daadwerkelijke resultaten hiervan zullen afwijken, omdat de werkelijke gebeurtenissen en omstandigheden veelal anders blijken te zijn dan verwacht. Deze verschillen kunnen materieel zijn. Wij merken op dat wij geen prognoseanalyse hebben uitgevoerd, maar ons uitsluitend gebaseerd hebben op de beschikbaar gestelde jaarrekening 2015. Hieruit onderkennen wij geen financiële risico's rekening houdend met voornoemde opmerking.

Verbonden partijen en haar risico's

- De gemeenschappelijke regeling **Veiligheidsregio Kennemerland** betreft de brandweer, ambulancedienst en gemeenschappelijke gezondheidszorg (GGD). De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners. De burgemeester is lid van het algemeen bestuur. De bijdrage van 2015 was € 390.000. Voor 2016 is een bijdrage begroot van € 380.000. Zowel de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude alsmede de gemeente Haarlemmermeer maken onderdeel uit van dit samenwerkingsverband.

Uittreding van een deelnemende gemeente kan - met inachtneming van het gestelde in artikel 3 van de Brandweerwet 1985 - geschieden door toezending van de daartoe strekkende besluiten van de bestuursorganen van de uittredende gemeente. Het algemeen bestuur regelt tenminste zes maanden voor het tijdstip van uittreding de gevolgen daarvan. Indien in de genoemde periode geen overeenstemming kan worden bereikt, wordt er geacht een geschil te bestaan als bedoeld in artikel 28 (instellen bestuurscommissie) van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De uittreding treedt in werking met ingang van de eerste dag van de maand volgend op die waarin het besluit tot uittreden door het openbaar lichaam openbaar bekendgemaakt is.

Wij onderkennen geen financiële risico's met betrekking tot deze verbonden partij daar de beide gemeenten onderdeel uitmaken van de gemeenschappelijke regeling en de bijdrage gebaseerd is op inwonersaantallen. Er is dan ook geen sprake van uittreding.

- De gemeenschappelijke regeling **Paswerk** betreft een mensontwikkelbedrijf en re-integratiebedrijf voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners afkomstig uit de gemeente. De wethouder is lid van het algemeen bestuur. De bijdrage van 2015 was € 27.000. Voor 2016 is een bijdrage begroot van € 26.000. De gemeente Haarlemmermeer maakt geen onderdeel uit van dit samenwerkingsverband.

Een deelnemende gemeente kan uittreden, indien de colleges van twee derde van de deelnemende gemeenten daarmee instemmen. De uittreding kan slechts plaatsvinden met ingang van de dag waarop de nieuwe zittingsperiode van het bestuur aanvangt. Het bestuur regelt de financiële gevolgen alsmede de overige gevolgen van de uittreding.

Wij onderkennen geen andere financiële risico's met betrekking tot deze verbonden partij uitgezonderd de financiële risico's met betrekking tot de uittreding. De financiële gevolgen daarvan moeten echter door het bestuur van de gemeenschappelijke regeling nog bepaald worden en zijn op dit moment niet te kwantificeren.

- De gemeenschappelijke regeling **Gemeentebelastingen Kennemerland Zuid (GBKZ)** voert de belasting heffing en inning uit. De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners.

De wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg. De bijdrage van 2015 was € 136.834. Voor 2016 is een bijdrage begroot van € 110.000. De gemeente Haarlemmermeer maakt geen onderdeel uit van dit samenwerkingsverband.

Een deelnemende gemeente kan uittreden niet eerder dan 31 december van enig jaar, met inachtneming van een termijn van aanzegging aan de andere gemeenten van tenminste twee jaar. De financiële gevolgen voor de uittreding komen voor rekening van de uittredende gemeente. Onder deze gevolgen wordt in ieder geval verstaan het ontstaan van wachtgeldverplichtingen en de toename van de kosten als bedoeld in artikel 9, eerste lid van de gemeenschappelijke regeling (salariskosten, bijzondere beloning, automatisering, externe deskundigen, overige kosten, kapitaallasten en overhead). Voor de vaststelling van de financiële gevolgen van uittreding wordt voorafgaand aan de uittreding door de deelnemende gemeenten gezamenlijk advies gevraagd aan een onafhankelijk extern deskundige. Dit advies is bindend. De kosten van deze deskundige zijn voor rekening van de uittredende gemeente.

Wij onderkennen geen andere financiële risico's met betrekking tot deze verbonden partij uitgezonderd de financiële risico's met betrekking tot de uittreding. De financiële gevolgen daarvan moeten echter door een onafhankelijk extern deskundige nog bepaald worden en zijn op dit moment niet te kwantificeren.

- Gemeenschappelijke regeling **Gemeenschappelijke Afdeling Sociale Zaken (IASZ)** voert de sociale regeling uit. De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners. De wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg. De bijdrage van 2015 was € 193.766. Voor 2016 is een bijdrage begroot van € 298.000.

Een deelnemende gemeente kan uittreden niet eerder dan 31 december van enig jaar, met inachtneming van een termijn van aanzegging aan de andere gemeenten van tenminste twee jaar. De financiële gevolgen, inclusief de ontstane wachtgeldverplichtingen, voor de uittreding komen voor rekening van de uittredende gemeente. Voor de vaststelling van de financiële gevolgen van uittreding wordt voorafgaand aan de uittreding door de deelnemende gemeenten gezamenlijk advies gevraagd aan een onafhankelijk extern deskundige. Dit advies is bindend. De kosten van deze deskundige zijn voor rekening van de uittredende gemeente.

Wij onderkennen geen andere financiële risico's met betrekking tot deze verbonden partij uitgezonderd de financiële risico's met betrekking tot de uittreding. De financiële gevolgen daarvan moeten echter door een onafhankelijk extern deskundige nog bepaald worden en zijn op dit moment niet te kwantificeren.

- De gemeenschappelijke regeling **Recreatieschap Spaarnwoude** bevordert een evenwichtige ontwikkeling van de openluchtrecreatie en natuurlijk milieu. De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling. Zowel de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude alsmede de gemeente Haarlemmermeer maken onderdeel uit van dit samenwerkingsverband. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude voor 0,9% en de gemeente Haarlemmermeer voor 3,5%. De provincie Noord-Holland, Amsterdam en Haarlem zijn de grootste participanten voor respectievelijk 53,1%, 22,1% en 12,8%. Daarnaast participeert de gemeente Velsen voor 7,6%. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude draagt niet bij aan een eventueel exploitatietekort. Het exploitatietekort komt volledig toe aan de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam, Haarlem en Haarlemmermeer. De wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg.

Uittreding uit deze regeling kan geschieden met ingang van het derde kalenderjaar volgend op de toezending van het betreffende besluit van het bevoegde orgaan van de uittredende deelnemer aan het algemeen bestuur. Uittreding geschiedt onder, door het algemeen bestuur na overleg met deelnemers, te stellen regelen die in ieder geval betreffen de voort te zetten verplichtingen van de uittredende deelnemer betreffende de rente en aflossing van geldleningen bedoeld in artikel 29. De jaarrekening 2015 is voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Het recreatieschap had geen geldlening ultimo 2015. Derhalve volgt hieruit dan ook geen financiële verplichting.

Het algemeen bestuur stelt binnen drie maanden nadat het besluit tot uittreding is ontvangen een ontwerp vast voor de aanpassing van de gemeenschappelijke regeling aan de gevolgen van de uittreding en zendt dit ontwerp aan de deelnemers met het verzoek binnen drie maanden na verzending van dat ontwerp inzake de vaststelling ervan een besluit te nemen.

Het programma van het recreatieschap heeft voor Spaarnwoude Oud (SPW) in 2015 in het teken gestaan van het Uitvoeringsprogramma Duurzaam Spaarnwoude. De kosten en baten worden in evenwicht gebracht door

bezuinigingen, wijziging van de inrichting en het genereren van extra inkomsten. Hiermee wordt de uitputting van de reserves van het recreatieschap stop gezet en komt er financiële ruimte voor het uitvoeren van al het noodzakelijk groot onderhoud. Die doelstelling heeft geleid tot het formuleren van een aantal maatregelen die als projecten zijn samengevoegd in het uitvoeringsprogramma Duurzaam Spaarnwoude.

Op hoofdlijnen is de conclusie dat er tot nu toe onvoldoende resultaten zijn om de uitputting van de reserves van Spaarnwoude te voorkomen. De projecten met als doel het realiseren van nieuwe inkomsten verlopen moeizaam, met name waar het gaat om nieuwe exploitaties. De inspanningen om meer inkomsten te werven uit erfpachten en de bestaande festivals hebben al wel geleid tot hogere inkomsten. De projecten met als doelstelling bezuinigingen en aanpassingen in het beheer en de inrichting van het gebied lopen goed. De resultaten worden naar verwachting vanaf 2017 zichtbaar in de jaarrekening.

De recreatiegebieden zijn volgens de afspraak onderhouden op het niveau sober doch doelmatig. In het recreatiegebied ligt een rioleringsstelsel waarop toiletgebouwen en overige accommodaties zijn aangesloten. Voor het regulier onderhoud zijn servicecontracten afgesloten. Omtrent het rioleringsonderhoud is discussie gaande om dit over te hevelen naar de gemeenten. Het recreatieschap is zelf echter (financieel) verantwoordelijk voor dit onderhoud.

Wij onderkennen geen financiële risico's met betrekking tot deze verbonden partij daar de beide gemeenten onderdeel uitmaken van de gemeenschappelijke regeling.

- De gemeenschappelijke regeling **Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten regio West-Kennemerland** betreft een samenwerking op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet 1969. Door samenwerking wordt de kwaliteit en dienstverlening op een hoger plan gebracht. De deelnemende gemeenten betalen jaarlijks de bijdrage naar raming door elke gemeente verschuldigde bijdrage voor het jaar waarop de begroting betrekking heeft. De gemeente heeft één vroegtijdig schoolverlater. De gemeente Haarlemmermeer maakt geen onderdeel uit van dit samenwerkingsverband. De gemeente heeft geen bestuurlijk belang.

Een gemeente kan uittreden door toezending aan het gemeenschappelijk orgaan van een daartoe strekkend besluit van het college. Gedurende drie

jaren na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk, tenzij gemeenten daar in onderling overleg van afwijken en gemeenten unaniem hiermee instemmen (vanaf 1 januari 2017 is de eerste mogelijkheid).

Een deelnemende gemeente dient het voornemen tot uittreding uiterlijk twaalf maanden voor de datum van uittreding, schriftelijk gemotiveerd mede te delen aan het algemeen bestuur. De uittreding vindt, behoudens door de colleges en gemeenteraden van de deelnemende gemeenten geaccepteerde afwijking, plaats op 1 januari van het tweede jaar, volgend op het waarin het besluit tot uittreding in de registers is ingeschreven.

Indien een gemeente uittreedt, besluiten de colleges van de overige gemeenten over de voortzetting van de gemeenschappelijke regeling en de wijze waarop. Het gemeenschappelijk orgaan regelt de financiële en overige gevolgen van de uittreding. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de uittredende gemeente de kosten draagt die het rechtstreekse gevolg zijn van de uittreding en dat de overige gemeenten geen financieel nadeel van de uittreding ondervinden. Alle rechten en verplichtingen van het gemeenschappelijk orgaan gaan bij uittreding over naar de uittredende gemeente, naar evenredigheid van de grootte van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling in het jaar voorafgaande aan de uittreding.

Wij onderkennen geen andere financiële risico's met betrekking tot deze verbonden partij uitgezonderd de financiële risico's met betrekking tot de uittreding. De financiële gevolgen daarvan moeten echter door een gemeenschappelijk orgaan nog bepaald worden en zijn op dit moment niet te kwantificeren.

Verbonden partij	Aard van activiteiten	Financieel belang	Bestuurlijk belang
Bank Nederlandse Gemeente	NV - Levering van financiële diensten	De gemeente bezit 62.970 aandelen met een nominale waarde van € 2,27	Stemrecht via de algemene vergadering van aandeelhouders
Eneco Energie	NV - Levering van energie	De gemeente bezit 3.995 aandelen met een nominale waarde van € 100 en 86 winstbewijzen	Stemrecht via de vertegenwoordiging van de gemeente Heemstede, die de Noord-Hollandse aandeelhoudende gemeenten vertegenwoordigt
Meerlanden	NV - Afvalinzameling en -verwerking	De gemeente bezit 4.678 aandelen met een nominale waarde van € 46	Stemrecht via de algemene vergadering van aandeelhouders
Veiligheidsregio Kennemerland	GR - Brandweer, ambulancedienst en gemeenschappelijke gezondheidszorg (GGD)	De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners	Burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur
Paswerk	GR - De ambitie van Paswerk is om voldoende breed aanbod aan werksoorten te blijven bieden, ondanks de krimp van de SW-formatie	De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners afkomstig uit de gemeente	Wethouder is lid van het Algemeen Bestuur
Gemeentebelastingen Kennemerland Zuid (GBKZ)	GR - Belastingheffing en -inning	De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners	Wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg
Gemeenschappelijke afdeling Sociale Zaken (IASZ)	GR - Uitvoeren sociale regelingen	De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling naar rato van het aantal inwoners, bijdrage 2015 € 193.766	Wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg
Recreatieschap Spaarnwoude	GR - Het bevorderen van een evenwichtige ontwikkeling van de openluchtrecreatie en natuurlijk milieu	De gemeente participeert in deze gemeenschappelijke regeling	Wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg
Polanenpark	BV/CV - De vennootschap richt zich op het ontwikkelen van het bedrijventerrein tussen Haarlem en Amsterdam, nabij het Rottepolderplein, gelegen aan de Haarlemmerstraatweg, voorheen Rottepolderpark genoemd	20% aandeelhouder	Wethouder is lid van het portefeuillehoudersoverleg
Overige GR			
Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten regio West-Kennemerland	GR - Samenwerken op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet 1969, gelet op het grensoverschrijdende karakter ervan, wenselijk, zo niet noodzakelijk, is geworden en door samenwerking kwaliteit en dienstverlening op een hoger plan kunnen worden gebracht	De deelnemende gemeenten betalen jaarlijks de bijdrage naar raming door elke gemeente verschuldigde bijdrage voor het jaar waarop de begroting betrekking heeft	Geen bestuurlijk belang

FISCALE RISICO'S

FISCALE RISICO'S VENNOOTSCHAPSBELASTING

Algemeen

Ten behoeve van het fiscale zorgvuldigheidsonderzoek inzake de vennootschapsbelasting hebben wij ons gebaseerd op de volgende informatie:

- document waarin de gemeenschappelijke regelingen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude worden beoordeeld op mogelijke Vennootschapsbelastingplicht (GR's.pdf, ontvangen d.d. 18 augustus 2016);
- document waarin de projecten van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude worden beoordeeld op mogelijke vennootschapsbelastingplicht (projecten.pdf, ontvangen d.d. 18 augustus 2016);
- document over de plannen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude waarbij volgens de gemeente in de toekomst mogelijk vennootschapsbelasting bij komt kijken (vennootschapdec2016.pdf, ontvangen d.d. 18 augustus 2016);
- conceptbrief Deloitte Belastingadviseurs B.V. d.d. 23 augustus 2016.

VPB plicht per 1 januari 2016

Theoretisch kader

Tot 1 januari 2016 was de gemeente alleen onderworpen aan vennootschapsbelasting voor de volgende activiteiten:

- landbouwbedrijven;
- nijverheidsbedrijven (m.u.v. die welke uitsluitend of nagenoeg uitsluitend water leveren);
- mijnbouwbedrijven;
- handelsbedrijven welke niet uitsluitend of nagenoeg uitsluitend de handel in onroerende zaken of daarop betrekking hebbende rechten tot voorwerp hebben;
- bouwkasen.

Door het aannemen van de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen door de Eerste Kamer op 26 mei 2015 is zeker dat de gemeente met ingang van 1 januari 2016 te maken krijgt met verplichtingen op het gebied van de VPB. Met ingang van 1 januari 2016 wordt de gemeente belastingplichtig indien en voor zover zij een onderneming drijft. Dit geldt evenzeer voor de aan de gemeente verbonden partijen die tot 1 januari 2016 als (indirect) overheidslichaam niet-onderworpen waren aan

vennootschapsbelasting. De gemeente dient bij constatering van één of meerdere ondernemingsactiviteiten uiterlijk vóór 1 juni 2017 stellig, juist en zonder voorbehoud een aangifte vennootschapsbelasting in te dienen. Verlenging van de termijn is mogelijk tot 1 mei 2018 indien gebruik gemaakt wordt van de uitstelregeling.

De gemeente is verplicht een fiscale administratie te voeren en te bewaren (7 jaar) waaruit de Belastingdienst binnen afzienbare termijn alle van belang zijnde gegevens kan herleiden in het kader van de aangifte. Indien de gemeente alleen niet-ondernemingsactiviteiten of vrijgestelde activiteiten verricht, is sprake van een beperkte administratieplicht. Uit de administratie dient dan in ieder geval de argumentatie voor de gegeven kwalificatie (clustering, geen onderneming dan wel vrijstelling) te blijken. Indien sprake is van één of meerdere ondernemingsactiviteiten, is sprake van aangifteplicht en dient een uitvoerige fiscale administratie te worden gevoerd. Deze dient minimaal te omvatten: de argumentatie voor de gegeven kwalificatie per (geclusterde) activiteit, (openings-)balans en winst-en-verliesrekening per fiscale onderneming en geconsolideerd, toelichting commerciële en fiscale verschillen en verrekenprijsdocumentatie.

De Belastingdienst heeft met de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lagere Overheden (SVLO) een aantal ondersteunende producten ontwikkeld ten behoeve van de implementatie van de VPB-plicht. Eén van deze producten is de Quickscan voor het grondbedrijf ter bepaling van het 'winststreven' van het grondbedrijf. Indien het grondbedrijf een ondernemingsactiviteit is, kan de handreiking van 6 november 2015 worden gebruikt ter bepaling van de fiscale openingsbalans (op basis van de netto contante waarde methode).

Status vennootschapsbelasting gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude

De gemeente is gestart met de voorbereiding voor de implementatie van de gevolgen van invoering van de belastingplicht. Op 17 augustus 2016 is het voorlopige VPB-dossier afgerond.

Het voorlopige VPB-dossier bestaat uit de drie documenten genoemd in paragraaf 'algemeen'. De Gemeente heeft een overzicht van de plannen gemaakt waar de Gemeente in de toekomst mogelijk denkt betrokken te raken voor wat betreft de vennootschapsbelasting. De gemeente geeft echter aan dat de meeste plannen zich nog in een stadium bevinden dat de afweging, mogelijk wel of geen vennootschapsbelasting, vanwege de ontbrekende ramingen nog niet kan worden

gemaakt. Voor een aantal activiteiten (projecten en gemeenschappelijke regelingen) heeft de gemeente de ondernemings- en vrijstellingstoets verricht.

De gemeente maakt gebruik van externe ondersteuning bij de implementatie en heeft het voorlopige VPB-dossier op 18 augustus jl. aan Deloitte overhandigd ter beoordeling. Gezien de termijnen is de rapportage van Deloitte op het moment van uitvoering van onze werkzaamheden nog niet beschikbaar.

Risico's en Aanbevelingen

- Op basis van de ontvangen documentatie kunnen wij niet beoordelen of een risico op VPB-plicht aanwezig is in de periode voor 1 januari 2016. Op basis van een hoofdlijnen scan van de jaarrekening en de documentatie lijkt dit risico beperkt. De volgende opmerkingen hebben allemaal betrekking op de periode vanaf 1 januari 2016.
- Ten aanzien van de situatie vanaf 1 januari 2016 constateren wij dat de gemeente goed op weg is. Uit de conceptbrief van Deloitte leiden wij af dat de wetwijziging slechts tot een zeer beperkte belastingplicht leidt. Uiteindelijk zal de gemeente aan de fiscale aangifte- en administratieverplichtingen moeten voldoen. Voor de inrichting van de fiscale administratie en nadere (cijfermatige) onderbouwingen heeft de gemeente nog voldoende tijd (tot 1 juni 2017 dan wel uitstel tot 1 mei 2018). Wij adviseren u wel om de financiële impact inzichtelijk te maken (o.a. ten behoeve van de begroting en de jaarrekening) en aan de slag te gaan met de inrichting van de VPB-processen om tijdig de VPB-gevolgen van nieuwe activiteiten of wijzigingen in activiteiten in kaart te kunnen brengen.
- De gemeente heeft de materiële impact van de vennootschapsbelastinggevolgen nog niet inzichtelijk gemaakt. Het is derhalve niet mogelijk om risico's te kwantificeren.
- Aandachtspunt is verder het voorkomen of beperken van belastingrente. Indien de gemeente tijdig inzichtelijk heeft of en hoeveel VPB is verschuldigd over 2016, kan vóór 1 juli 2017 een voorlopige aangifte ingediend worden waarmee belastingrente (8%) kan worden voorkomen of beperkt.
- Uit de administratie van de gemeente dient te blijken dat alle activiteiten de ondernemingstoets hebben doorlopen (het gaat hierbij in ieder geval om de activiteiten die opbrengsten genereren). Uit de conceptbrief van Deloitte leiden wij af dat alle activiteiten zijn beoordeeld. Wij hebben zelf geen overzicht van alle activiteiten alsmede een onderbouwing van mogelijke clustering van activiteiten ingezien. Wij adviseren u een volledige lijst van activiteiten op te stellen waarbij een controlemiddel op volledigheid is ingebouwd (aansluiting met BBV-cijfers, met name de totale baten). Daarnaast adviseren wij u de mogelijke clustering van activiteiten nader te onderzoeken en te onderbouwen.
- Op basis van de beschikbare informatie kunnen wij de juistheid van de uitgevoerde toetsing niet beoordelen. Wij gaan er vanuit dat Deloitte in het kader van de review de beschikking heeft gehad van alle relevante informatie. Uit de fiscale administratie dient in ieder geval de argumentatie voor de gegeven kwalificatie (clustering, geen onderneming dan wel vrijstelling) te blijken. Wij adviseren u om, voor zover nog nodig, bij de beoordeling van alle (clusters van) activiteiten de brongegevens en overwegingen volledig te documenteren.
- Bij de beoordeling van de activiteiten (bijvoorbeeld bij project Groene Schip) wordt verwezen naar werkelijke kosten. Een onderbouwing van deze kosten ten behoeve van de fiscale administratie is noodzakelijk. Hierbij dient ook te worden aangegeven welke kosten fiscaal in aanmerking genomen kunnen worden.
- De aan de gemeente verbonden partijen zijn, zover het zelfstandige rechtspersonen betreft, primair zelfstandig belastingplichtig en zelf verantwoordelijk voor het VPB-dossier. Een deelname als commanditaire vennoot in een C.V., zoals het commanditaire aandeel van de gemeente in Polanenpark C.V., leidt voor de gemeente tot belastingplicht indien de C.V. een belastingplichtige onderneming drijft. Wij adviseren u desondanks om met de verbonden partijen te bespreken wat de gevolgen van de nieuwe wetgeving zijn, aangezien dit financiële gevolgen (hogere kosten dan wel hogere subsidie) en niet-financiële gevolgen voor de gemeente kan hebben (bijvoorbeeld (imago)schade bij niet voldoen aan wet- en regelgeving).

RISICO'S BTW

Algemeen

Een gemeente kan op drie verschillende manieren te maken krijgen met de btw:

- De gemeente kan handelen in haar hoedanigheid van overheid waarbij het btw-compensatiefonds geldt. Publiekrechtelijke lichamen kunnen onder voorwaarden de aan hen in rekening gebrachte btw bij het compensatiefonds compenseren.
- Voor ondernemingsactiviteiten die niet als overheidshandelen kwalificeren geldt het normale btw-regime. Indien de gemeente btw moet berekenen over haar activiteiten, heeft zij ook recht op aftrek van voorbelasting.
- Voor activiteiten waarvoor de gemeente geen recht op aftrek en geen recht op compensatie heeft, geldt dat de btw hier kostenverhogend werkt.
- De gemeente beschikt niet over een aparte btw-labeling. Deze is verwerkt in het boekhoudprogramma dat de gemeente gebruikt (Procura). De grootboekrekeningen waarbij btw speelt, hebben een koppeling gekregen naar één van de btw-rekeningen te weten: af te dragen btw (21%, 6%), compensabele btw beheerstaken (21%, 6%, bedrag), compensabele btw samenwerk. verband (21%, 6%), compensabele btw - KP BOB (21%, 6%, bedrag), compensabele btw - KP-middelen (21%, 6%, bedrag), compensabele btw - KP-ruimte (21%, 6%, ruimte), compensabele btw 21% - investeringen, compensabele btw- inv.riolering (21%, bedrag), te verrekenen btw 21% en te verrekenen btw 6%.
- Wanneer er nieuwe activiteiten/grootboekrekeningen zijn, bepaalt de financiële afdeling van de gemeente welk btw-label hieraan gekoppeld moet worden.

Risico's

Hierna gaan wij in op de mogelijke risico's die bestaan op het gebied van de btw.

Mengpercentage

- Tot 2010 paste de gemeente een mengpercentage van 96% compensabel toe. Na beoordeling door Deloitte is dit bijgesteld naar 97% compensabel. Het mengpercentage is berekend aan de hand van de verhouding van de kosten die zien op compensabele activiteiten tot de totale kosten van de gemeente. Deze methode is gebruikelijk voor het berekenen van het mengpercentage en is juist toegepast. Dit vormt in principe dus geen risico. Of de berekening

cijfermatig klopt hebben wij niet kunnen nagaan. In 2010 kwam Deloitte hierbij uit op een mengpercentage van 96,58% dat is afgerond naar 97%. Verder zat 0,55% op btw-activiteiten en 2,87% op kostenverhogende btw. Het mengpercentage is daarna niet herberekend. In principe zou het mengpercentage ieder jaar opnieuw berekend moeten worden aangezien de kosten ook ieder jaar anders zijn. Zeker in de afgelopen zes jaar kan de verhouding dusdanig gewijzigd zijn dat er een aantal percentages te veel dan wel te weinig gecompenseerd wordt. Dit vormt een risico.

- Bij wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) (zoals onlangs gewijzigd op 17 maart 2016) kan dit met zich meebrengen dat de wijze waarop het mengpercentage berekend wordt, gewijzigd moet worden. Als de gemeente deze wijzigingen niet meeneemt vormt dit een risico voor de juistheid van de aangifte btw en opgaaf bcf.
- Als er facturen binnenkomen die geboekt worden op de kostenplaatsen (algemene kosten) wordt er direct 97% van de btw geboekt op een van de compensabele btw-rekeningen. Mogelijk zou de gemeente kunnen stellen dat 0,55% btw-activiteiten afgerond dient te worden naar 1% waardoor ook 1% aftrek op algemene kosten geclaimd zou kunnen worden. Dit vormt echter geen risico maar een kans.

Btw-labeling

- We hebben de btw-labeling die in het boekhoudsysteem is opgenomen op hoofdlijnen beoordeeld. Hierbij viel ons geen directe risico's op. Een aantal kostenplaatsen wordt meegenomen als algemene kosten maar zou mogelijk als directe kosten kunnen kwalificeren waardoor meer btw gecompenseerd kan worden. Voorbeelden hiervan zijn de rekeningen 5206013 (kosten vrachtwagen) en 5206043 (kosten tractor). Dit vormt echter geen risico maar een kans.
- Voor de rekeningen die geen btw-label hebben, geldt dat of de btw geen rol speelt of de rekening niet wordt gebruikt. Vanwege het ontbreken van deze informatie hebben wij deze grootboekrekeningen niet kunnen beoordelen.

Om een aantal beheerstaken nader te kunnen beoordelen hebben wij facturen opgevraagd en beoordeeld. Het gaat om de volgende nummers:

- 6002061 (voorlichting), 6003021 (persoonsgegevens), 6005021 (toekomstvisie),
- 6120011 (dienstverlening/VRK), 6120063 (brandweerkazerne Beatrixstraat),
- 6120073 (brandweerkazerne Ringweg 40 Spaardam), 6560033 (festiviteiten),
- 6650011 (kinderopvang), 6822051 (woonruimteverdeling),
- 6822083 (opkoopregeling Schipholgedupeerden).

Hier kwamen de volgende bijzonderheden uit:

- de advieskosten die zijn geboekt op de rekening 'Toekomstvisie' zien op de toekomst van de gemeente en kunnen mogelijk algemene kosten zijn waardoor deze slecht naar mengpercentage compensabel zijn (97%) en niet volledig. Dit vormt een risico;
- een aantal facturen is in rekening gebracht door Veiligheidsregio Kennemerland (VRK). Dit is één van de gemeenschappelijke regelingen waar de gemeente deel van uitmaakt. Op een deel van de facturen (ondernemingsactiviteiten) kan mogelijk wel btw in rekening gebracht worden door VRK. Dit vormt echter slechts een beperkt risico voor de gemeente. Naheffing kan alleen plaatsvinden bij VRK;
- bij de doorberekening van kosten voor telefoon, fax, internet en digitenne aan VKR brengt de gemeente btw in rekening. Dit is juist. Hierbij is wel van belang dat de voorbelasting in aftrek wordt gebracht in plaats van gecompenseerd. Dit blijkt niet uit de labeling. Dit vormt slechts een beperkt risico;
- een aantal facturen ziet toe op de uitbetaling van subsidies aan derden waarbij steeds geen melding gemaakt wordt van btw. Of een subsidie btw-belast is of niet, is afhankelijk van de overeenkomst. In principe moet iedere uitbetaalde subsidie beoordeeld worden op de btw-aspecten om te kunnen bepalen of al dan niet btw in rekening gebracht moet worden. Indien een subsidie toch btw belast blijkt, bestaat het risico op 21% naheffing bij de subsidieontvanger. Wij hebben geen subsidieovereenkomsten ingezien en ons is niet bekend of in de subsidieovereenkomsten een bruto of netto subsidie wordt afgesproken. In het geval van een netto subsidie heeft de subsidieontvanger de mogelijkheid om de nageheven btw te verhalen op de gemeente. Hierdoor bestaat er een financieel risico;
- de afdracht op de rekening 'Woonruimteverdeling' is gelabeld als btw-belast met 21%. De factuur die wij hebben ingezien zag op leges voor een huisvestingsvergunning. Er werd geen melding van btw gemaakt op de factuur. Ons is niet bekend of er ook daadwerkelijk btw wordt afgedragen over leges maar de labeling in het systeem is onjuist. Indien dat het geval is kan deze btw mogelijk nog teruggevraagd worden aangezien het een dienst aan een particulier betreft. Dit vormt een beperkt risico voor de gemeente;
- verder valt ons op dat het voorkomt dat grootboekrekeningen voor de voordruk gelabeld staan als bcf en voor de afdracht als btw. Een voorbeeld hiervan is 6210013 Wegen en Bruggen beheer. Dit betreft een overheidstaak waarvoor de btw op de kosten compensabel is. Echter, wanneer er werkzaamheden voor derden worden verricht is sprake van een ondernemingsactiviteit die belast is met btw. Dit brengt met zich mee dat de btw op de inkoop voor dergelijke activiteiten niet compensabel is maar aftrekbaar. Het is belangrijk dat dit in lijn wordt gebracht om te voorkomen dat de opgaaf bcf te hoog en de aangifte btw te laag uitvalt. Dit vormt een risico.

Samenwerkingsverbanden

- De gemeente maakt onderdeel uit van meerdere gemeenschappelijke regelingen (GR). In verband met het verrekenen en doorbelasten van kosten en het verrichten van onderlinge diensten kan dit risico's tot heffing van btw met zich meebrengen. Ter beoordeling van deze risico's hebben wij een aantal facturen opgevraagd die zien op de GR's.
- **GR Gemeentebelastingen Kennemerland Zuid (GBKZ):** de GR voert de belastingheffing uit van de gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede en Zandvoort. De kosten van de GR worden per kwartaal verdeeld. De door ons opgevraagde factuur is afkomstig van Bloemendaal. Er is 21% btw in rekening gebracht op de factuur. De gemeente heeft deze gecompenseerd. Het heffen van gemeentelijke belasting is een overheidstaak. Bij het uitbesteden van een overheidstaak aan een GR is sprake van een btw belaste dienst aan de gemeente. De gemeente heeft recht op compensatie van btw. De wijze van facturering is juist.

- **GR Samenwerking Sociale Zaken:** de GR geeft uitvoering aan de taken van de deelnemende gemeenten op het gebied van de Participatiewet, WMO, Jeugdzorg en schuldhulpverlening. Hiervoor betaalt de gemeente ieder kwartaal een bijdrage. Hierbij wordt alleen btw berekend over de apparaatskosten. Hier zit mogelijk een risico. Er bestaat een vrijstelling van btw voor sociale diensten zoals WMO en Jeugdzorg. Echter, in dit geval besteedt de gemeente haar wettelijke taak uit aan de GR. Dat is in principe een dienst die de GR verricht aan de gemeente. Daarop is de vrijstelling in beginsel niet van toepassing omdat de dienst aan de gemeente geen sociale dienst betreft. Mogelijk moet dus 21% btw berekend worden over de gehele factuur. Dit risico ligt echter bij de GR en niet zozeer bij de gemeente. Tenzij, is afgesproken dat de btw alsnog in rekening gebracht kan worden. Verder lijkt het zo te zijn dat de transparantiemethode wordt toegepast. Dit houdt in dat de niet-aftrekbare voorbelasting van de GR wordt doorgeschoven naar de deelnemende gemeenten zodat deze de btw kunnen compenseren bij het BCF. Voor toepassing van de transparantiemethode gelden een aantal voorwaarden, zo mag de GR bijvoorbeeld niet kwalificeren als btw-ondernemer. Wij hebben niet kunnen beoordelen of aan de voorwaarden voldaan wordt. Indien dat niet het geval is vormt dit een risico voor zowel de GR als de deelnemende gemeenten. Daarnaast geeft de GR uitvoering aan het WMO-vervoer. Hiervoor kwalificeert zij als ondernemer. De gemeente ontvangt een overzicht waaruit blijkt hoeveel btw er in aftrek gebracht kan worden en hoeveel btw afgedragen moet worden en geeft dit aan in haar btw-aangifte. Er wordt btw in aftrek gebracht maar de facturen zullen waarschijnlijk gericht zijn aan de GR en niet aan de gemeente. Dit vormt een risico omdat voor het recht op aftrek van voorbelasting een op naam gestelde factuur nodig is. Deze wijze van aangifte doen vormt dus een risico.
  - **Inkoop samenwerking 2015 Heemstede:** zowel de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude als de gemeente Heemstede maken onderdeel uit van de Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (Stichting Rijk). De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude betaalt een vergoeding aan Heemstede in verband met het 'meeliften' met de aanbestedingen van Heemstede bij Stichting Rijk. Op de factuur die Heemstede stuurt, wordt btw in rekening gebracht. Dit is de juiste wijze van factureren. De gemeente compenseert deze btw. Indien de inkoop op overheidstaken ziet, is dit terecht.
  - **GR Recreatieschap Spaarnwoude:** de gemeente ontvangt per kwartaal een overzicht van de doorgeschoven btw van de GR. Dit betekent dat de transparantiemethode wordt toegepast. In dit geval lijkt aan alle voorwaarden te zijn voldaan, waardoor de transparantiemethode juist wordt toegepast. Echter, wij hebben de GR niet inhoudelijk kunnen beoordelen (bijvoorbeeld op btw-ondernemerschap). Er blijft dus een risico bestaan.
  - **Veiligheidsregio Kennemerland:** de gemeente ontvangt maandelijks een factuur van de veiligheidsregio voor haar aandeel in de kosten. De veiligheidsregio brengt hierover geen btw in rekening. Dit is de juiste wijze van facturering indien de veiligheidsregio uitvoering geeft aan haar overheidstaak (brandweezorg, rampbeheersing, crisisbeheersing enz.). Wij hebben daarnaast ook facturen gezien voor bijvoorbeeld een inspectie. Dit zijn mogelijk ondernemingsactiviteiten waarover wel btw berekend moet worden. Dit vormt echter geen risico voor de gemeente.
  - **GR Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten:** de gemeente ontvangt een factuur met 21% btw voor haar deelname in het Regionaal Bureau Leerplicht. De gemeente heeft haar overheidstaak uitbesteed aan de GR. Er is juist gefactureerd met btw. Deze btw op kosten die gemaakt worden voor onderwijs is compensabel voor zover deze zien op onderwijsbeleid. Indien de kosten zien op huisvesting, inleenkrachten e.d. is de btw uitgesloten van compensatie. Uit de factuur blijkt niet om wat voor kosten het gaat. Wij hebben dit dus niet nader kunnen beoordelen. Er bestaat een risico.
  - Tijdens de bespreking kwam naar voren dat de btw-administratie de verantwoordelijkheid is van de GR's zelf. Aangezien de gemeente de facturen slechts ontvangt en betaalt, is het btw-risico bij de samenwerking beperkt. Daarnaast ligt de verantwoordelijkheid bij de GR's zelf.
- Projecten**
- Er is een aantal grootboekrekeningen opgenomen dat ziet op projecten. Wij hebben deze projecten niet inhoudelijk kunnen beoordelen. Tijdens de bespreking is gebleken dat de personen die werkzaam zijn binnen het project de btw-labeling daarvan bepalen. Deze wordt vervolgens doorgegeven aan de financiële afdeling waar deze wordt toegepast. Ons is niet bekend of er fiscaal adviseurs werkzaam zijn binnen de projecten. Zo niet, dan vormt dit mogelijk een risico.

Conclusie

De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft evenals de gemeente Haarlemmermeer een convenant met de belastingdienst. Over het algemeen lijkt de btw-administratie van de gemeente op orde te zijn. Wij hebben echter een aantal risico's geconstateerd. Omdat de Belastingdienst de controle bij gemeentes uitvoert op basis van een steekproef waarbij de uitkomst geëxtrapoleerd wordt naar de totale omzet en in sommige gevallen ook naar andere jaren, kan een kleine fout toch leiden tot een grote correctie. Alle gevonden fouten vormen dus in principe een groot risico. Hieronder geven wij een overzicht van de geconstateerde risico's:

- het mengpercentage is vastgesteld in 2010 en daarna niet meer aangepast aan de actuele situatie;
- een aantal grootboekrekeningen dat voor de afdracht gelabeld is als btw-omzet, zijn voor de voordruk gelabeld als compensabel. Dit is onjuist en leidt tot een onjuiste opgaaf bcf en btw-aangifte;
- de kosten voor de rekening 'Toekomstvisie' kwalificeren mogelijk als algemene kosten waardoor te veel btw wordt gecompenseerd;
- de subsidieovereenkomsten hebben wij niet kunnen beoordelen en vormen mogelijk een risico;
- de GR Samenwerking Sociale Zaken past de transparantiemethode toe. Wij hebben deze niet op de voorwaarden kunnen beoordelen;
- de gemeente doet btw-aangifte voor het WMO-vervoer dat uitgevoerd wordt door de GR. Dit vormt een risico in verband met het recht op aftrek;
- de GR Recreatieschap Spaarnwoude past de transparantiemethode toe. Wij hebben deze niet op de voorwaarden kunnen beoordelen;
- de kosten voor de GR Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten zijn gelabeld als volledig compensabel. Dit vormt een risico omdat deze slechts deels compensabel zijn;
- wij hebben de projecten niet inhoudelijk kunnen beoordelen. Deze vormen mogelijk een risico voor de btw.

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Algemeen

De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft de volgende gemeentelijke kapitaalgoederen die onderhouden moeten worden:

- riolering;
- wegen;
- openbare verlichting;
- gebouwen;
- liften;
- groen en speelvoorzieningen.

Riolering

In 2015 is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2015-2020 opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad op 21 april 2015. Het GRP is opgesteld door een extern adviesbureau (Arcadis). Onze werkzaamheden hebben zich gericht op het analyseren van (meerjaren) onderhoudsplannen en de financiële vertaling.

Wij beschikken niet over de expertise om de staat van het onderhoud (inhoudelijke kwaliteit) van het riool te beoordelen. De inhoudelijke beoordeling heeft recent door het externe adviesbureau plaatsgevonden waardoor wij geen aanleiding zien om hier risico's in te onderkennen.

Voor de komende planperiode kiest de gemeente voor een behoudende opstelling ten aanzien van de, soms vergaande, landelijke ontwikkelingen. De belangrijkste speerpunten voor de komende planperiode betreffen:

- het nader inrichten van de drie zorgplichten (afval-, hemel- en grondwater);
- duurzaamheid;
- klimaatbestendigheid;
- doelmatigheid;
- transparantie;
- samenwerking.

Ten aanzien van de functionele eisen met betrekking tot de riolering zijn een aantal knelpunten geconstateerd. De meest belangrijke zijn:

- de gemeente dient maatregelen te nemen om kwetsbare watergangen te ontlasten;
- het ontbreken van inzicht in de aanwezigheid van foutieve aansluitingen;
- er bestaat niet overal inzicht in de kwaliteit van de riolering.

De exploitatie en de investeringen zijn voor de komende 60 jaar in beeld gebracht. Vervolgens is een kostendekkingsplan opgesteld waarin de dekking is doorberekend om de rioleringstaken ook op lange termijn te kunnen blijven uitvoeren. Dit kostendekkingsplan is doorgerekend op de traditionele wijze waarbij vervangingsinvesteringen langjarig lineair worden afgeschreven.

Onderstaand zijn de tarieven opgenomen om tot een kostendekkend riooltarief te komen (de berekening is uitgevoerd o.b.v. een vast prijspeil):

2016	2017	2018	2019	2020
€ 305,15	€ 314,58	€ 324,30	€ 334,32	€ 344,65

In de voorziening riolering is een bedrag opgenomen van € 3,2 miljoen. In het VGRP 2015-2020 wordt uitgegaan van een € 2,9 miljoen (overschot van € 300.000). In het VGRP wordt uitgegaan van de hierboven opgenomen tariefontwikkeling voor het rioolrecht.

Drukriool

Een aantal hoofdgemalen staat op de nominatie als 'eindgemaal' beschouwd te worden. Samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland, wordt onderzocht of en onder welke voorwaarden deze gemalen overgenomen kunnen worden door het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Wegen

Het beheerplan wegen 2015 - 2019 gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude is opgesteld door extern adviesbureau, Arcadis. Onze werkzaamheden hebben zich gericht op het analyseren van (meerjaren) onderhoudsplannen en de financiële vertaling.

Wij beschikken niet over de expertise om de staat van het onderhoud (inhoudelijke kwaliteit) van de wegen te beoordelen. De inhoudelijke beoordeling heeft recent door het externe adviesbureau plaatsgevonden waardoor wij geen aanleiding zien om hier risico's in te onderkennen.

Ultimo 2015 is een reserve onderhoud wegen en bruggen opgenomen voor € 1.136.319 (hiervan is circa 80%-90% bestemd voor onderhoud wegen). Jaarlijks wordt structureel € 200.000 extra aan deze reserve gedoteerd.

In het opgestelde beheerplan wegen worden drie scenario's geschetst voor de periode 2015-2019, inclusief de bijbehorende kosten. De kosten variëren van circa 3 miljoen tot 5,5 miljoen. Op basis van deze kosteninschatting is er een tekort van € 1,9 - € 3,4 miljoen aanwezig. De huidige reserve is dus niet toereikend om het onderhoud uit voeren die minimaal noodzakelijk geacht wordt door het externe adviesbureau.

Openbare verlichting

Op dit moment is geen contract aanwezig met een partij die het onderhoud uitvoert. In 2016 wordt samen met Stichting Rijk onderzocht op welke voorwaarden het onderhoudscontract op de markt gebracht kan worden. In het investeringsplan voor de jaren 2016 tot en met 2019 staan vervangingsinvesteringen gepland voor de openbare verlichtingen. De jaarlijkse investeringen bedragen circa € 60.000.

Recent is een raadsvoorstel gemaakt om versneld over te gaan tot vervanging van alle verouderde OV-verlichting. Hiervoor is een voorstel gemaakt om de gereserveerde bedragen van 2017 en 2018 over te halen om nog in 2016 deze vervangingsinvestering uit te kunnen voeren. Hierdoor bespaart de gemeente op de huidige onderhoudskosten. Bij de te selecteren leverancier wordt gelijktijdig het onderhoud ondergebracht. Het betreffende raadsvoorstel is voor september 2016 geagendeerd.

Gemeentelijke gebouwen

Voor de gemeentelijke gebouwen zijn geen onderhoudsplannen opgesteld uitgezonderd het meerjaren onderhoudsplan Scholen en noodlokalen 2013 tot en met 2023 en ontbreekt voor ons het inzicht in de staat van het onderhoud. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft in 2015 de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud aan de reguliere schoolgebouwen overgedragen aan de schoolbesturen. Voor eventueel achterstallig onderhoud is de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude nog aansprakelijk. Voor de reguliere schoolgebouwen bestaat overigens geen achterstand in het onderhoud.

Voor de drie noodlokalen die de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude bezit, sluit de gevormde reserve (ultimo 2015: € 137.930) aan met het aanwezige onderhoudsplan.

Ten aanzien van de gymaccommodaties is een achterstand in het onderhoud aanwezig. Een beslissing over uit te voeren onderhoud is aangehouden in afwachting van de komst van een nieuwe unilocatie. Mocht nieuwbouw niet doorgaan dan zal de gymzaal een uitgebreide onderhoudsbeurt ondergaan. De kosten hiervan komen voor rekening van de gemeente.

Liften

Voor de liften in het station is een onderhoudsvoorziening opgenomen van € 148.244 (ultimo 2015) voor het 15-jarig onderhoud van twee liften.

Groen en speelvoorzieningen

In september 2016 zal de raad van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude een voorstel voor het beheer en onderhoud van groen worden aangeboden. In dit voorstel is tevens een bomenplan opgenomen. Het onderhoud van het openbare groen komt nu ten laste van de exploitatie. In 2015 is hieraan € 470.000 (inclusief loonkosten) besteed.

Overige kapitaalgoederen

Voor de overige kapitaalgoederen die de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude bezit is een bestemmingsreserve onderhoud gemeentelijke kapitaalgoederen gevormd voor € 286.093. Doordat er geen meerjarenonderhoudsplannen aanwezig zijn voor deze objecten is niet vast te stellen of de gevormde reserve toereikend is in de toekomst.

NUBBV

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Algemeen

In de gemeentelijke jaarrekeningen 2015 zijn de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen voor een bedrag van € 3.012.612 ultimo 2015. Deze bestaan uit:

- garantstelling t.b.v. woningcorporaties € 1.515.984 (50% garantstelling);
- gemeentegaranties aan particulieren voor een bedrag van € 1.496.628 (100% garantstelling).

De gemeente heeft in 2015 geen betalingen inzake borg- en garantstellingen gedaan. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft daarnaast een automatiseringscontract (ICT-samenwerking GRIT) voor een bedrag van € 65.000 per jaar afgesloten. De gemeente is voornemens om dit contract te beëindigen per 31 december 2018. Over de samenwerking GRIT wordt afzonderlijk gerapporteerd door Haute Equipe.

Garantstellingen woningcorporaties

De gemeente heeft een 50% garantstelling afgegeven bij leningen van woningcorporaties. Het totaal uitstaande bedrag aan leningen betreft € 1.515.984. In 2015 is voor een bedrag van € 222.027 afgelost. De gemeente heeft ultimo 2015 een garantstelling van € 757.992 (50% van € 1.515.984).

Gemeentegaranties aan particulieren

De gemeente heeft voor € 1.496.628 garanties aan (oud) personeel verstrekt. Het betreft gegarandeerde geldleningen waarop in 2015 € 9.832 is afgelost. In 2015 zijn geen nieuwe garantstellingen meer verstrekt.

Personele verplichtingen

De gemeente heeft voor haar huidige personeel nog geen nadere afspraken gemaakt, zoals een sociaal statuut, over de overgang naar de nieuwe gemeente. Mogelijke personele verplichtingen zijn hierdoor niet inzichtelijk.

Juridische geschillen

Uit navraag bij het afdelingshoofd Middelen (controller) van de gemeente, blijkt dat er geen sprake is van juridische geschillen groter dan € 75.000, uitgezonderd hetgeen beschreven op pagina 53 verderop in dit rapport.

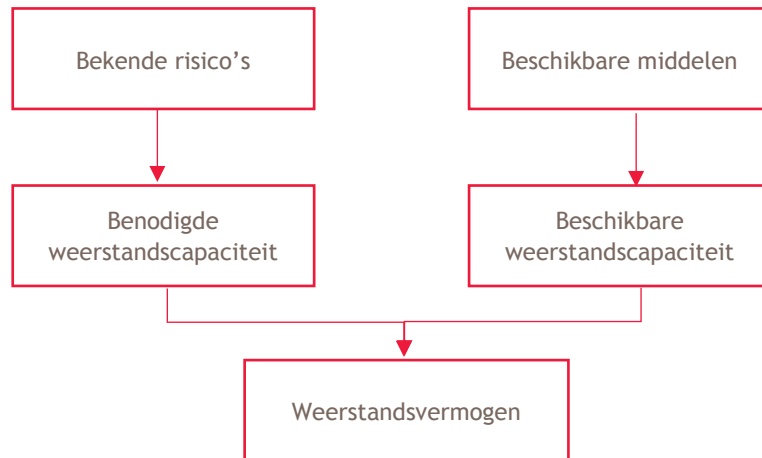
RISICOMANAGEMENT

RISICOMANAGEMENT

Algemeen

- Het weerstandsvermogen van een gemeente geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om de risico's en onzekerheden die zij loopt op te vangen zonder dat het beleid gewijzigd hoeft te worden. Daarmee geeft het inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente.
- Het weerstandsvermogen wordt berekend als de verhouding waarin de gemeente weerstandscapaciteit beschikbaar heeft en de verwachte financiële gevolgen van risico's, de benodigde weerstandscapaciteit. Onderstaand schema wordt gehanteerd voor het onderzoek naar de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.

- Bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit wordt door de gemeente een inschatting gemaakt met betrekking tot de aard en omvang van het risico, alsmede de kans dat het risico geëffectueerd kan worden. Daarnaast worden door de gemeente acties geformuleerd die de geïdentificeerde risico's waar mogelijk beperken.

Uitgangspunten

- De raad heeft op 8 november 2011 de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2012-2016 vastgesteld. Hier wordt ingegaan op het risicomanagement van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, de mogelijkheden voor het opvangen van risico's en het gewenste weerstandsvermogen.
- De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude kiest voor solide financieel beleid en streeft behoud van een structureel gezonde financiële positie na.
- Het weerstandsvermogen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude wordt als volgt berekend: de risico's worden geëvalueerd naar laag, middel en hoog. Aan de classificatie is een risicobedrag gekoppeld. Het totale risicobedrag wordt afgezet tegen de vrij- en niet-vrij aanwendbare algemene reserve en de reserve nieuw beleid. Hieruit volgt een ratio weerstandsvermogen.

Berekende benodigde weerstandscapaciteit en beschikbare capaciteit

- Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit maakt de gemeente gebruik van een inventarisatie van potentiële risico's, een inschatting van de omvang in geld en de kans (hoog, middel en laag) dat deze daadwerkelijk optreedt.
- De algemene reserve 'vrij aanwendbaar' bedraagt ultimo 2015 € 2,7 miljoen. De algemene reserve 'niet-vrij aanwendbaar' bedraagt ultimo 2015 € 1,65 miljoen. Samen met de reserve 'nieuw beleid' ad € 2,1 miljoen en de stelpost 'onvoorzien' ad € 25.000 ontstaat een totale weerstandscapaciteit van € 6,5 miljoen. In de berekening van de weerstandscapaciteit is geen rekening gehouden met de stille reserves en de onbenutte belastingcapaciteit die de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft.
- Ultimo 2015 is het weerstandsvermogen van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude toereikend om de geschatte omvang van de risico's te kunnen dekken.

Risico inventarisatie begroting 2016

RISICO INVENTARISATIE

Onderwerp	Kwalificatie	Bedrag		
Structureel:				
Gegarandeerde geldleningen aan derden	laag	200.000		
Geregistreerde activa	laag	100.000		
Uitkeringen Rijk	middelmatig	500.000		
Open einde regelingen	middelmatig	300.000		
Wet BUIG	hoog	200.000		
Rente ontwikkeling	middelmatig	100.000		
Aansluit- en transportkosten electriciteit	laag	100.000		
Veiligheidsdienst Kennemerland	middelmatig	100.000		
Bouwleges	middelmatig	150.000		
Precariobelasting	hoog	200.000		
Startersleningen	laag	100.000		
Incidenteel:				
Verkoop grond Teding van Berkhoutweg	middelmatig	100.000		
Planschade	middelmatig	200.000		
Bodemsanering	laag	100.000		
Dorpscentrum	middelmatig	200.000		
Onderhoud schoolgebouwen	middelmatig	100.000		
Adviezen derden en rechtsgedingen	middelmatig	200.000		
Personeelslasten	middelmatig	200.000		
Deskundigheid personeel en bestuur	laag	200.000		
Polanenpark	laag	100.000		
Afwikkeling bouwplannen	hoog	100.000		
Bouwplannen Mientekade	laag	100.000		
Afwikkeling Schipholgedupeerden	middelmatig	100.000		
Wegenbeheer	hoog	500.000		
Totaal overzicht Riciso's			structureel	incidenteel
hoog			400.000	600.000
middelmatig			1.150.000	1.100.000
laag			500.000	500.000
Totaal			2.050.000	2.200.000
				4.250.000

De risico's met een hoog risicoprofiel die van invloed zijn op het weerstandsvermogen zijn hieronder nader toegelicht:

- precariobelasting (€ 200.000): vanwege bezwaar- en beroepsprocedures tegen opgelegde aanslagen loopt de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude een risico dat deze niet inbaar zijn;
- open einde regeling (€ 200.000): de uitvoering open einde regelingen zoals: de Wet BUIG, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de Participatiewet. Aan de uitvoering van deze taken kleven financiële risico's, omdat de toegekende budgetten niet toereikend hoeven te zijn om alle kosten te dekken;
- onderhoud Wegen (€ 500.000), hiervoor verwijzen wij u naar de paragraaf 'kapitaalgoederen';
- afwikkeling Bouwplannen (€ 100.000);
- nieuwe wettelijke eisen: het kabinet neemt regelmatig beslissingen die gevolgen hebben voor de werkwijze van een gemeente. Van diezelfde gemeente wordt dan altijd binnen een afzienbare tijd verwacht dat zij de nieuwe wettelijke eisen inpassen in de administratieve organisatie.

Daarnaast heeft de gemeente garantstellingen: het gaat hierbij om garantstellingen voor zowel de particuliere woningbouw als voor verenigingen en instellingen. Bij de particuliere woningbouw wordt garantie verleend door de NHG, waarbij de gemeente een achtervangfunctie vervult. Het bedrag waarvoor de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude garant staat ultimo 2015 bedraagt afgerond € 3 miljoen. Dit bedrag maakt geen onderdeel uit van de risico-inventarisatie. Bij het onderdeel niet uit de balans blijvende verplichtingen worden de garantstellingen nader toegelicht.

De risico's ten aanzien van de VPB en BTW zijn door ons beschreven in het afzonderlijke hoofdstuk.

Wijziging uitgangspunten in begroting 2016

Voor de begroting 2016 zijn enkele belangrijke wijzigingen doorgevoerd in het structurele- en incidentele risicoprofiel ten opzichte van eerdere jaren, namelijk:

- de aansluit- en transportkosten elektriciteit is verwijderd uit het overzicht (structureel);
- de bouwleges zijn verhoogd met € 100.000 (structureel);
- de verstrekte leningen aan de hockeyvereniging, de tennisvereniging en het dorpscentrum zijn toegevoegd (structureel);
- het Pontplein is toegevoegd (incidenteel).

De wijziging leidt tot een verwacht weerstandsratio van 1,8 ultimo 2016. Dit betekent een vermindering van de weerstandratio van 0,4. Een weerstandsvermogen is dan als 'voldoende' te kwalificeren.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Uit analyse blijkt dat de solvabiliteit ultimo 2015 gedaald is met 4% ten opzichte van boekjaar 2014 (2015: 58%; 2014: 62%). De voornaamste reden is dat het eigen vermogen is afgenomen met circa € 0,1 miljoen, maar dat het balanstotaal gestegen is met € 1 miljoen. Op basis van de programmabegroting wordt ultimo 2016 een solvabiliteit verwacht van 64%.

BELANGRIJKSTE SCHATTINGSPOSTEN

BELANGRIJKSTE SCHATTINGSPOSTEN

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd wegens (Bbv art.44.):

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- d. de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.

Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49, onderdeel b. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan met uitzondering van voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd.

De belangrijkste voorzieningen waar wij bij de gemeente op in gaan zijn:

- onderhoudsvoorziening(liftenstation);
- pensioenvoorziening;
- voorziening riolering;
- voorziening grondexploitaties;
- voorziening dubieuze debiteuren.

Onderhoudsvoorziening

Voor de liften in het station is een onderhoudsvoorziening opgenomen van € 148.244 (ultimo 2015) is opgenomen voor het 15-jarig onderhoud van twee liften. Voor het onderhoud groen, gebouwen, wegen, water en openbare verlichting zijn geen voorzieningen gevormd. Deze komen ten laste van individuele reserves danwel ten late van de exploitatie.

Pensioenvoorziening

De voorziening pensioenen oud-wethouders (ultimo 2015: € 101.687) is gevormd uit de voormalige reserve oud-wethouders. De voorziening is ingesteld voor oud-wethouders die vanaf 2012 pensioengerechtigd zijn. Voor de wethouders van wie het pensioen voor 2012 is ingegaan komen de pensioenuitkeringen ten laste van het rekeningresultaat.

Riolering

De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft een voorziening riolering van € 3.210.328. Deze voorziening is in 2014 conform de verslaggevingsregels Bbv gevormd, overeenkomstig de notitie Riolering. Het saldo van de voorziening betreft door derden bekleemde middelen. De gemeente heeft een actueel GRP 2015-2020. Voor de beoordeling hiervan verwijzen wij naar het voorgaande hoofdstuk onderhoud kapitaalgoederen.

Grondexploitaties

De voorziening grondexploitaties (ultimo 2015: € 27.223) betreft een afbouwvoorziening voor het project Adalbertusschool.

Voorzieningen dubieuze debiteuren

Voor dubieuze debiteuren is een voorziening opgenomen van € 194.214 (ultimo 2015). Hierin is opgenomen een bedrag voor sociale zaken debiteuren van € 154.913.

Onder de debiteuren is een openstaande vordering opgenomen van € 252.452 die langer dan 90 dagen openstaat. De debiteur heeft beroep aangetekend tegen een gerechtelijke uitspraak. Hangende de cassatie is de vordering niet voorzien.

OVERIGE ONDERWERPEN

OVERIGE ONDERWERPEN

Algemeen

In dit hoofdstuk hebben wij de overige onderwerpen opgenomen die wij verder tegen zijn gekomen tijdens de uitvoering van de opdracht en die volgens ons van belang zijn om te rapporteren.

Geluidssanering

De gemeente heeft van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu een geluidssaneringssubsidie verleend. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft nog een bestedingsverplichting van € 291.338 (ultimo 2015) voor het plaatsen van drie geluidschermen langs de spoorlijn Haarlem-Amsterdam. Aan de verlening zijn voorwaarden gesteld. Voor 1 december 2015 moet saneringsprogramma en aanvraag om een subsidie voor de uitvoeringskosten ingediend zijn. Hieraan is niet voldaan. Naar wij hebben begrepen is mondeling uitstel verleend.

Meerjarenbegroting 2017-2020

Ondanks de vele intensiveringen en nieuwe investeringsprojecten, zoals 'Hartje Spaarndam', de Unilocatie of brede school en de N200 geeft de Kadernota 2017 aan dat de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude een sluitende begroting 2017 t/m 2020 heeft. Door de extra geplande investeringen neemt het eigen vermogen ('Algemene Reserve') wel af van € 4.380.050 tot € 2.450.258 per ultimo 2018. In de Kadernota 2017 is de meicirculaire van het Ministerie van Binnenlandse zaken nog niet verwerkt.

Het exploitatiesaldo voor de komende jaren is als volgt geschat:

- 2017 een voordelig saldo van € 36.026;
- 2018 een voordelig saldo van € 471.959;
- 2019 een voordelig saldo van € 290.410;
- 2020 een voordelig saldo van € 336.260.

Wij merken op dat de voordelige saldi van 2018-2020 worden beïnvloed door de verwachte opbrengst van het project Sectorpark. Hiervoor is namelijk een opbrengst van € 1.500.000 geschat in de jaren 2018-2020. Voor het jaar 2019 en 2020 zijn daarnaast extra kapitaallasten geraamd van respectievelijk € 411.502 en € 405.079.

WWW.BDO.NL/CONSULTANTS

Over BDO

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 27 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.000 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert ondernemingen in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat.

In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 135 landen, meer dan 47.000 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl